APPENDIX
AD
METALLOTHECAM VATICANAM MICHAELIS MERCATI,

In qua Lectoribus exhibentur XIX. Icones ex Typis æneis nuper Florentiæ inventis, quorum XIV. Pontificia liberalitate ſuppleti jam fuerant: Quinque verò penitùs deſiderabantur.

ADDITIS NOTIS,

Et novis Iconibus Choclearum Cornu Ammonis formâ.

ROMÆ MDCCXIX.
Apud Jo: Mariam Salvioni Typographum Vaticanum In Archigymnaſio Sapientiæ.

SUPERIORUM FACULTATE.

Archiatrum terris, celebrat quem fama per orbem
doctrinâ, ingenio, moribus, eloquio:
CLEMENTI incolumi ſeruando, quem DEUS alto
conſilio elegit, nomine LANCISIVM.

PRÆFATIO
JOANNIS MARIÆ LANCISII
ARCHIATRI PONTIFICII
AD LECTOREM.

Ix Sanctissimus Pater Clemens XI. ad incrementa bonarum Artium mirificè intentus, superioribus mensibus rescivit, inventos fuisse Florentiæ nonnullos Typos ære incisos, quos in Vaticana Metallotheca, Pontificiis impensis Romæ edita, tanquam deperditos dolebamus, & quorum desiderium, quemadmodum à nobis in prolegomenis dictum fuit, novâ ex superstitibus iconibus comparatâ incisione majorem partem lenivimus; cum nobilissimo, ut solet, incensus ardore de universa Literaria Republica benè merendi, statim mihi mandavit, ut scriberem ad Reverendissimum Patrem Magistrum Petrum Antonium de Rubeis ex familia Servorum B. V. M. in Pisana Academia Sacræ Historiæ præstantissimum Interpretem: nemo enim hujus rei vel tam sciens, vel tam boni exitus amans occurrere poterat, quippe qui non levem opem ad Mercati Metallothecam exornandam contulit. Ubi autem imperata fecissem, Vir ille solers, ac diligens non prius mihi respondit (respondit autem nondum elapsis quindecim diebus) quàm certiorem reddere me posset, Typos non solùm inventos, sed etiam apud se, brevi ad Sanctissimum Pontificem deferendos, habere.

Sanctissimus Pontifex jubet nuper inventos æneos Metallothecæ Typos comparari.

Cl. Cœnobitæ de Rubeis diligentia in prædictis Typis adipiscendis laudatur.

Et quoniam harum Tabularum inventionis historia Lectoribus fortasse non erit injucunda, illam, ut nobis prædictus Cœnobita scripto retulit, hîc, conversâ in Latinum sermonem ejus epistolâ, subjiciemus.

ILLUSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO VIRO

D. JOANNI MARIÆ LANCISIO
ARCHIATRO PONTIFICIO

Fr. Petrus Antonius de Rubeis
Ord. Servorum B. M. V.
S. P. D.

Qua ratione XV. Tabulæ æreæ ad Metallothecam Michaelis Mercati pertinentes, quas diu frustrà vestigavimus, tandem repertæ sint, paucis accipe, Vir Illustrissime. Eum, qui M. S. ejusdem Metallothecæ primùm à Celeberrimi Caroli Dati heredibus na-

ctus fuit, utique prædictas Tabulas nunquam habuisse certum est: nulla siquidem adhibita tunc quantumvis maxima diligentia inveniri apud illum potuerunt: quo factum est, ut omnem spem de hujusmodi jactura sarcienda abjecerimus, omnino periisse arbitrati.

Cùm autem nuper betruscum quoddam ejusdem Caroli opus, quod inscribitur: Le veglie di Carlo Dati. *(A Viris doctis vehementer expetitum) studiosissimè quæreretur, inter aliquot illius scriptos commentarios accidit, ut, cùm quaquaversum revolverentur schedæ omnes, quæ capsa asservabantur, in fundo fortè fortuna occurrerent iidem ænei typi charta involuti, quales ab ipso Mercato ita conditos fuisse, à vero non abludit. Quapropter contendi ego, atque efflagitavi à Nobili hujus Civitatis Viro, literisque magnopere expolito Thoma Bonaventura, ut ad Typos acquirendos auxilium ferret. Convenit hic Nobilissimum Virum, ac Senatorem Tornaquincium, maximo affinitatis vinculo cum D. Camillo Dato Caroli filio conjunctum. Hic verò statim ac certior factus est de Sanctissimi Pontificis desiderio, æneas Tabulas perliberaliter ad me attulit, petiitque, ut Sanctissimi Patris Pedibus suo nomine sisterentur, quo demissæ erga Sacratissimum Principem literarum, bonarumque Artium gloriosissimum Patronum observantiæ, ac venerationis suæ argumentum qualecumque constaret. Nihil aliud interim Nobilis Vir optat, quàm ut Beatissimus Pater Pontificia Benedictione, ac Patrocinio se, suamque familiam impertiat, ac protegat. Ego quoque hanc mihi felicitatem gratulatus, quòd jussa Sapientissimi Pontificis implere potuerim, cùm eosdem Typos ad Te mitto, hoc unum enixè rogo, ut meis verbis Sanctissimi Patris Pedes demississimo amplexu osculeris. Vale, Vir optime, ac me eximiæ virtutis tuæ cultorem fovere perge.*

Florentiæ XII. Kal. Octobris MDCCXVIII.

Narratur typorum inventio.

Nobilis Vir Camillus Datus novas apud se repertas tabulas SS. Pontifici offert.

Hac igitur viâ Summo Pontifici per me oblati sunt XV. ænei Typi, nomine Eximii Viri Camilli Dati, Caroli Filii, qui, ut omnigenàm ac singularem Parentis sui literarum cognitionem, amoremque egregiè imitatur, ita in illius celebritatis, gloriæque consortium feliciter venire contendit.

Carolus Datus, & Camillus filius commendantur.

Cùm autem Sapientissimus Princeps ipse primum, eximio, ac sublimi, quo pollet ingenio, menteque perspicacissimâ lustrasset, eosque animadversionibus nonnullis pro exquisitissimâ suâ eruditione dignatus esset, mihi utcunque illustrandos perhumaniter tradidit. Ego verò statim è re putavi doctissimum Virum Petrum Assaltum arcessere, utpote quem cæteris in Metallothecam Notis concinnandis socium non sinè publicæ eruditionis fructu adhibueram. Ambo igitur æneos Typos versantes, attentèque inspicientes.

SS. Pontifex oblatas tabulas illustrandas Lancisio tradit.

I. Deprehendimus ex XV. Tabulis tres tantùm edito in opere omnino desiderari: Siquidem XI. expressæ, ac rursus Beneficentiâ sæpe, ac nunquam satis laudatâ Sanctissimi Pontificis incisæ fuerant, ad exemplum videlicet iconum, quæ in Autographo jam glutino affixæ suis locis reperiebantur.

Tres tantum ex quindecim Typis in edita Metallotheca desiderabantur.

II. In-

II. Inter æneas Tabulas nuper detectas comperimus illam, quæ Statuam Truncam repræsentat, quam ex ipsomet Herculis Archetypo, quemadmodum quatuor alias, nimirum Laocoontis, Apollinis, Antinoi, & Cleopatræ, ut in Prolegomenis præfati sumus, exculpendas Artifici nostro mandavimus. Ad Statuam verò hanc Herculeam quod attinet sive ob majorem antiqui delineatoris solertiam, sive quod Mercati tempore, nimirum circa annum 1565. non tantas hominum, elementorumque injurias passa fuerit, ipsi etiam fatemur priscam hanc iconem recenti nostræ non parum antecellere.

Statuæ truncæ Icon nuper reperta, cur nostrâ elegantior.

III. Animadvertimus binas alias Icones, nimirum Trochites, & Enastros in Metallotheca pag.229., & 230. exhibitas, suis æneis Typis inter hasce nuper inventas non occurrisse. Has tamen nos ex iis, quæ in Mercati M. S. extabant imaginibus, recens insculptis tabulis, suppleri curavimus.

Binæ tabulæ Trochitem & Enastron exprimëtes ex chartaceis iconibus delineatæ, nondum repertæ.

IV. Demum candidè fatemur nos in errorem ab ipso vel Mercato, vel ejus Amanuensi inductos fuisse, ubi pag.342. pro figura lapidis Auricularis, cujus nunc unâ Tabulâ sex Romam nuper allatæ icones Tibi sistuntur, posuimus alteram penè informem. Cur autem error hic nobis obrepserit, eumque in Mercati Amanuensem rejiciamus, id fuit in causa. Cùm ænei omnes Metallothecæ typi essent chartâ involuti, in qua inscriptus inveniebatur paginæ numerus, ubi collocandi erant; in Tabula informis illius iconis notabatur pag.342. Cumque ibidem justum spatium in Codice M. S. ad eam excipiendam animadverteremus, non dubitavimus eandem illic apponere: & quamvis humanæ auris similitudinem nullo pacto præseferre cognosceremus; nihilominus, quia plerunque lithographi quâdam veluti licentiâ circa lapidum figuratorum nomina abuti solent, rudes etiam quandoque peculiaribus corporibus assimilantes, veluti de Carneade ait Cicero (a) *Fingebat Carneades in Chiorum lapidicinis saxo diffisso caput extitisse Panisci. Credo aliquam non dissimilem figuram, sed certe non talem, ut eam factam à Scopa diceres*; idcirco figuram ei loco aptari posse credidimus, præsertim cùm ob acuminatam formam in illam quadrare viderentur, quæ de Midæ auribus in ipso eodem Cap. LXXV. pag.443. à Mercato describuntur.

Cur pro Icone lapidis auricularis alia fuerit apposita.

(a) *De Divinat. Lib.1.*

Ad quem locum Icon hactenus pro auriculari habita videatur referenda.

At enim verò informem eam iconem perperam pro auriculari positam, cum diù nobiscum reputaremus, cui nam loco revera esset restituenda (non enim Typus hic æneus nullius apud Mercatum usus erat) censuimus spectare ad pag.248. Armar. videlicet nono Cap.XIX., in quo Auctor agit de lapidibus demissis è nubibus, scriptumque nobis reliquit: *In Brutiis aliquot homines oppidi Castrovilarii in amœna planitie cœlo sereno in aere conspicatos fuisse atrum, atque involutum turbinem magno impetu irruentem, qui in terram non longè decidens horribilem fragorem edidit. Quò cùm homines confestim multi concurrissent, saxum ingens conspicati sunt turbine illo jactum, ac circum foramen unum minutatim dissipatum, ac massam ferro similem exhibuit ea figura, quæ in fronte præfigitur.* Habebat itaque Mercatus no-

noster Tabulam Saxi, quod a nubibus demissum ferebatur. Hanc autem, cùm nusquam in codice exhibitam reperiamus, illam esse suspicamur, de qua est sermo.

Quatuor aliæ æreæ tabulæ apud Presbiterum Boninum inventæ, ac per eundemCœnobitamSS. Pontifici oblatæ.

Dum hæc parabantur ad prælum, ecce altera per Tabellarium nobis reddita fuit epistola ejusdem præclarissimi Cœnobitæ de Rubeis, quâ quidem Vir singulari solertiâ, & incredibili erga ingenuas artes amore, opportunè significavit, quatuor alias æreas Tabulas ad Mercati quoque Metallothecam pertinentes apud Doctissimum Presbyterum Antonium Boninum olim Bibliothecarium Nosocomii Sanctæ Mariæ Novæ de Florentia, ibidemque Horto Medico Præfectum; nunc verò Priorem S. Mariæ de Peretula Diœces. Florent., fuisse deprehensas; quem sanè plurimùm animo discruciatum addidit, quod de Metallothecæ editione per Equitem Paulum Maffeum, à quo ejus rei nuncium expectabat, certior minimè factus fuerit. Hic igitur egregius Presbyter, cùm accepisset, Appendicem à nobis eidem Metallothecæ properari, memoratas Tabulas Beatissimo Principi offerendas prædicto Cœnobitæ liberaliter tradidit.

Harum autem tres sunt icones statuarum, quæ in Impluvio Vaticano custodiuntur, nimirum Laocoontis, Apollinis, & Antinoi, quas, ut supra indicatum est, suppleri curavimus: alia verò, quæ reliqua est, speciem exhibet Pori, quem alii *Madreporam* vocant, eamque ad illarum classem rejiciemus.

Cur omnes nuper reperti typi edantur.

Habes itaque, Lector humanissime, tum XV. Tabulas ab hæredibus Caroli Dati, tum IV. has alias à Presbytero Bonino liberaliter Summo Pontifici oblatas, quæ simul XIX. recens inventas constituunt. Gratum autem Tibi futurum rati sumus, si has omnes impressas tuis oculis subjiceremus; non tantùm, nè qua diligentiæ laus Mercato decederet, verùm etiam, ut Graphicæ Artis studiosi peritiam, & antiquorum, quibus Auctor usus fuit, & nostrorum Sculptorum inter se comparare valeant: quanquam is, qui lapidem Phrygium nostro ævo expressit, non satis diligenter figuram repræsentavit: quæ enim dextera erant, sinistra; & quæ contra sinistra, dextera exculpsit.

Cæterùm non omnes Tabularum lacunæ in Metallotheca expleri potuerunt: cùm nonnullæ aliquot in locis adhuc desint, quarum ænei Typi fortasse alicubi in scriniis latent.

Cætera præsertim nonnullæ epistolæ in notis rejiciuntur.

Nos interim, qui hæc in genere admonuisse opportunum duximus, aliqua etiam de plerisque subjiciemus in Notis, adjiciemusque Mantissæ instar nonnullas Clarissimorum Virorum epistolas, nostrasque responsiones, quibus obscura quædam Metallothecæ loca facilè, ni fallor, poterunt illustrari.

QUAR-

QUARTUM DIOSCORIDIS ALCYONIUM.

Vide Armarium Sextum Cap.V. pag.100.

I. TAbulam huic ſimilem ex chartaceo exemplari Metallothecæ jam deprompſimus. Quod autem attinet ad hujus Alcyonii naturam nihil adjiciendum habemus Notis, quas ſuo loco edidimus.

CO-

CORALLIUM ALBUM SQUALLIDIUSCULUM.

Vide Armarium Sextum Cap. XIV. pag. 118.

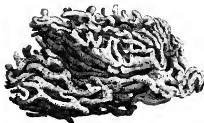

CORALLIVM ALBVM SQVALLIDIVSCVLVM ATQVE INQVINATVM

II. ICon hæc pertinet ad pag. 118. prope finem. Hujus autem lacuna impleri hactenus non potuit, quòd nec æneum typum, nec chartaceum habuerimus. Est autem genus Madræporæ, de cujus natura consule Notas Capitis XV. Armarii Sexti pag. 123. In qua pagina paulò superiùs altera desideratur tabula.

MA-

MADREPORÆ GENUS.

III. HÆc tabula reperta nuper fuit inter alias Mercati sinè titulo: fortasse exprimit Madreporæ genus, de qua Armario Sexto Capite XV. pag. 122. ubi vide notas de ipsius natura.

ISIDIS PLOCAMOS SECUNDUS.

Vide Armarium Sextum Cap.XVIII. pag.128. Ubi noſtra impreſſa eſt icon ex chartaceâ MSS. delineata.

ISIDIS PLOCAMOS SECVNDVS

IV. HOc genus ſtirpis Lithophyton apud Turnefortium appellatur a λίθος lapis, & φυτὸν planta, quòd figurâ, partium ſtructurâ, ac generationis modo ſtirpes, duritie autem lapides æmuletur: quamobrem vocabulum hoc corallio quoque poris, ſeu *Madreporis*, aliiſque id genus aptari poteſt.

ISI-

ISIDIS PLOCAMOS TERTIUS.

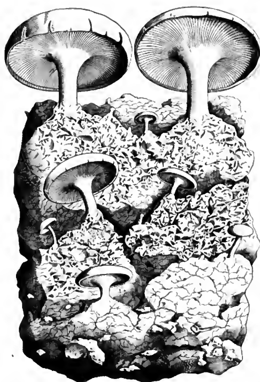
Vide Armarium Sextum Cap.XIX. pag. 129.

V. TAbulam hanc delineatam exhibuimus ab exemplari chartaceo in MSS. reperto.

LAPIS PHRYGIUS.

Vide Armarium Sextum Cap.IV. pag.147.

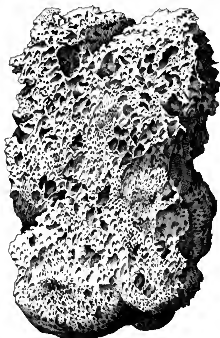
LAPIS PHRYGIVS FVNGOS FERENS

VI. TAbulam hanc noſter Sculptor ex chartacea Mercati delineavit, ſed per errorem ſitum invertit, ut quæ dextra erant, ſiniſtra exhibeat.

PU-

P U M E X.

Vide Armarium Septimum Cap.VII. pag.150.

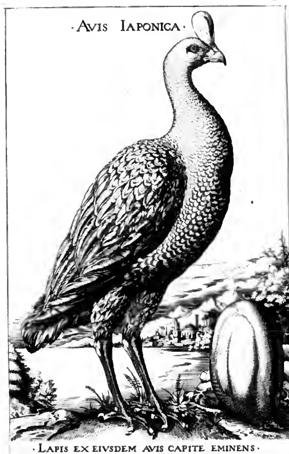

PVMEX

VII. Tabula hæc suppleta est ex chartacea in MSS. reperta.

AVIS JAPONICA.

Vide Armarium Octavum Cap.V. pag.181.

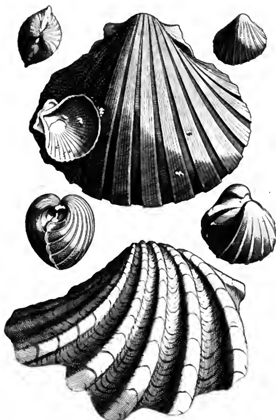

VIII. HAnc Iconem delineandam curavimus ex tabula Mercati chartacea.

CTE-

CTENITES.

Vide Armarium Nonum Cap.XLI. pag.297.

CTENITES

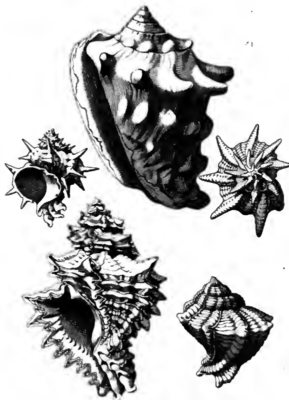
IX. TEstæ hujusmodi lapideæ, quæ à Mercato inter veros lapides recensentur, apud (a) Langium, aliosque, Latio nomine pectinitæ, ac pectunculitæ audiunt.

(a) *Hist.Lap.fig.*

POR.

PORPHYROIDES.

Vide Armarium Nonum Cap.XLII. pag.299.

PORPHYROIDES

X. PORPHYROIDES, cujus tabulam supplevimus appellatur, quasi πορφυροειδὴς purpureæ testæ similis; quanquam revera nihil aliud sit, quàm purpuræ testa in lapidem conversa, ut fusè demonstravimus in notis ad caput secundum hujus Armarii.

MYITES.

Hæc tabula omnino desiderabatur, & pertinet ad Armarium Nonum Cap.XLVII. pag.305.

MYITES

XI. DE hujusmodi lapidibus agit Mercatus Armario Nono Cap.XLVII.pag.305. Verùm ibi non Myitarum, sed Myscitarum iconem se præponere scribit: unde ambigimus, an postea consilium mutaverit, ac secus inscripserit: Myes enim, ac Myscæ conchæ sunt congeneres: dicti namque sunt μύες quasi mures, fortasse à similitudine, cujus diminutivum myscæ: qui propterea musculi à latinis appellantur: quanquam secundum alios etymon à μυῖα musca mutuentur. Hujusmodi verò conchulas videre licet apud Rondeletium, Aldrovandum, aliosque, sed non nihil ab hisce diversas. (a) Langius autem musculitæ lapidis definitionem affert, quæ Myitæ Mercati aptari nequit; sic enim scribit: *Conchites valvis æqualibus inæquilaterus levis, ex altero cardinis latere valde productus, & umbone cardinum unito.* Cæterum non absimiles icones idem (b) exhibet terebratulæ

(a) *Hist. Lap. fig.*

(b) *Ibidem.*

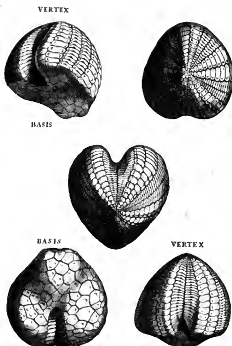
nomine: quod parvo foramine sint pertusæ. Apud Luidium audiunt Conchitæ euomii.

Vide exactam hujus testæ descriptionem, ac figuram apud Fabium Columnam de purpura Cap.XII. apud quem audit concha anomia vertice rostrato, quod valvas *ἀνωμάλας* hoc est inæquales habeat, ac in verticem desinat rostro similem.

LE-

LEPIDOTES.

Vide Armarium Nonum Cap.LVII. pag.316.

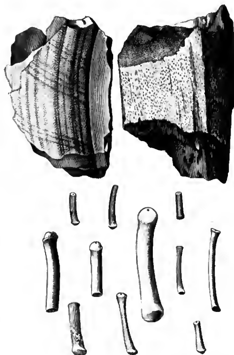
LEPIDOTES ALIVS

XII. HUjus lapidis iconem, unde nostram expressimus, quæ *Lepidotes alius* inscribitur, apposuit Mercatus Armario Nono Cap.LVII. ubi agit de Ananchitide, & Synochitide: Cur autem nomen mutaverit in titulo capitis, satis dictum est in Notis.

OSSA LAPIDEA.

Vide Armarium Nonum Cap.LXV. pag.325.

Hæc Tabula omnino desiderabatur.

OSSA FOSSILIA.

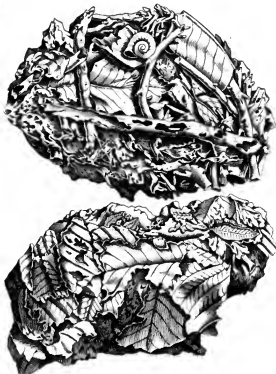
XIII. INter Offa Lapidea accenfendus videtur lapis ille fterni humani formâ ab Agricola, & Cardano defcriptus Sralpheldiæ effoffus, de quo Mercatus nofter pag.341. fiquidem à ratione non abhorret, fternum revera fuiffe lapideo fluore concretum: quod fanè comprobat non modò ipfius figura adamuſsim coftas, & vertebras referens, quantum ex illius defcriptione colligi poteft; verùm etiam quòd unicus repertus fit [quæ enim natura fiunt fingularia non progignuntur] nec unquam fimilis ibidem occurrerit, ait enim Agricola: *Verùm hunc natura fingularem procreaverat.*

Hinc

Hinc clarissimus Ernestus Cyprianus, Vir porrò rerum naturalium peritissimus, lapidem hunc nuper quantumvis maximâ diligentiâ prope Stalpheldiam eruere incassum studuit: qua de re literas humanissimas ad nos dedit cum variis figuratorum lapidum iconibus, ac descriptionibus, quas quidem unà cum iisdem literis hic in calce hujus Appendicis adjungendas duximus, quo exterorum etiam studium in nostram Metallothecam ornandam palàm fiat. Ex iconibus autem selegimus num. XVII., & XVIII., cochleas binas cornu ammonis speciem exprimentes, utpote quæ ad naturalem historiam illustrandam præ cæteris conducunt quemadmodum ex Illustrissimi Lancisii responso intelligi potest.

LAPIS SARNIUS.

Vide Armarium Nonum Cap.LXVI. pag.328.

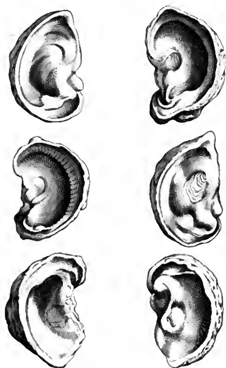
LAPIS SARNIVS

XIV. Tabulam hanc exculpsit noster Artifex à Mercati chartaceo exemplari.

LA-

LAPIS AURICULARIS.

Vide Armarium Nonum Cap.LXXV. pag.342.

LAPIS AVRICVLARIS

XV. LApides hi perbellè aurem humanam exprimunt; referendi autem videntur ad testas lapideas, nimirum ad valvas inferiores concharum, quæ apud scriptores patellæ auritæ audiunt. Cur autem hujus tabulæ vice alia fuerit hic impressa jam dictum est in præfatione pag. 5.

LAOCOON

Vide Armarium Decimum Cap.III. pag.356.

XVI. IN prædicto capite Armarii X. uberes notæ appositæ sunt, cùm ex marmoreo Archetypo iconem in Metallothecæ MSS. desideratam, à nostro Artifice insculpi curaverimus.

APOL-

APOLLO.

Vide Armarium Decimum Cap.III. pag.362.

XVII. APollinis simulacrum Sanctissimi Pontificis munificentia, omnino deficiente Mercati exemplari, exculptum dedimus ex ipso Archetypo marmoreo.

ANTINOUS.

Vide Armarium Decimum Cap.III. pag.364.

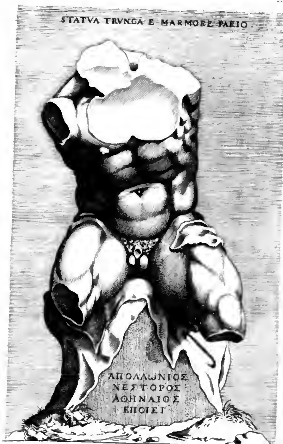

XVIII. CUm Antinoi tabula omnino desideraretur in Metallotheca MSS., incisa fuit ex ipso Archetypo Vaticano.

STA-

STATUA TRUNCA.

Vide Armarium Decimum Cap.III. pag.366.

XIX. HÆc Mercati icon aliam nostri Artificis longè superat: Verùm id non ejusdem imperitiæ: aut negligentiæ, sed potiùs temporis injuriæ, ut in Præfatione dictum est, tribuendum, illa enim antiquior cùm sit ferme ducentis annis, statuam exprimit, qualis eâ ætate spectabatur, non adeò videlicet attrita, ut nunc visitur: siquidem hactenus aëri, ac vulgi ludibriis fuit exposita, quibus in dies magis obliterata est: unde eximius ille Poeta Augustinus Favoritus, qui superiori seculo floruit, ac propterea non multum à nostro avo remotus, eleganter hisce carminibus conquestus est.

Phidiacus labor Alcides ; Sed enim aspera Juno
Heroa immeritum dum grandine pulsat , & imbri ,
Non tantùm orbavit clava , exuviisque leonis ,
Verùm & poplitibus nervos , humerisque torosis
Brachia divellit , fecitque ex Hercule Monstrum
Informe , Ignaraeque (nefas !) ludibria turbae .

Quamobrem hance mutili Herculis effigiem , magnæ illis utilitati fore speramus , qui , ut idem Poeta cecinit ,

Illum informem licèt , & finè nomine truncum
Miratum huc Ararim veniunt Rhenumque bibentes .

Cùm in ipsa musculorum robur , quod in marmoreo simulacro variis in locis est penè abolitum , mirificè vigeat .

I.

EPISTOLA APOLOGETICA
DE GENERATIONE METALLORUM
Pertinet ad Prolegomena Metallothecæ *Cap. nempe IV. pag. 5.*

ARGUMENTUM.

Dissertationi Doctissimi Viri super Notis in Metallothecam Vaticanam respondet, eumque, gratias agendo, laudat. Amicè refellit ejusdem opinionem, qua statuit Metalla plantarum instar ex semine nasci, atque adolescere. Irridet Chrysopœorum ineptias. Differit de vi magnetica.

CLARISSIMO ERUDITISSIMOQUE VIRO

PATRI D. HERCULI CORAZZIO

In Bonon. Lyceo Analyseos Professori Pub.

Jo: Maria Lancisius S. P. D.

ORatorem nè magìs, an Philosophum eximium Te, Vir doctissime admirer, ac prædicem, prorsus ignoro: utrumque enim in ea, quam ad me dissertatione misisti, egregiè præstas, ut Te in oratoriis acutissimum, & in philosophicis eloquentissimum ostendas. Utinam verò particula oratoriæ facultatis tuæ mihi obtigisset; quò gratias pro laudibus, quas in Vaticanam Metallothecam, meosque, & Clarissimi Assalti in eam labores confers, reddere nunc tibi non omnino impares possem. Quod autem ad Philosophiam spectat, si minùs idoneum me laudatorem subtilitatis tuæ præbere valeo, esse saltèm contendam in veritate inquirenda laudabilis curiositatis tuæ sedulus æmulator. Descendo itaque ad quæstionem de Metallorum Generatione, ad quam accuratiùs vestigandam in luculentissimo scripto tuo amicè me provocare videris. Atque ab initio quidem aliqua de consilio nostro in concinnandis brevibus ad eandem Metallothecam commentariis dicere operæ pretium arbitror. Scilicet non fuimus soliciti de Chymicorum arcanis adamussim perfequendis, atque enucleandis: id enim nostra non referre, nec operis brevitatem, ac rationem pati posse credidimus: contenti propterea Scriptorum opiniones summatim attingere, ac lectoribus veluti degustandas propinare; præsertim cum in ea simus sententia, Chymicorum quidem inventa ab experimentis petita, eaque ad Mechanicæ leges, Clinicamque expensa, & revocata, plurimum ad naturalem historiam, ac rem Medicam illustrandam, locupletandamque conducere. Quæ autem beati illi Chrysopœi de auri confectione, lapide philosophico, aliisque similibus comminiscuntur, hujusmodi esse censemus, ut in illis tem-

pus

pus terere hominis sit otio, opibus, studiisque abutentis. Nam olim sæpius animo reputavimus, ac reputandum hodie amicis nostris inculcamus prudentissimum illud (a) Cartesii monitum, nè nos *vel Alchimista, vel Astrologi prædictiones, vel Magi imposturæ, vel cujusslibet alterius ex iis, qui videri volunt ea se scire, quæ ignorant, inanis unquam jactantia fallat*. Quid enim ab hisce magnificis pollicitatoribus affertur, quod vel experientiâ, vel saltèm sanis rationibus comprobetur? omnia siquidem ænigmaticè, ac veluti ex tripode, ut imperito vulgo illudant, verborum ambagibus involvunt: idcirco adduci non possumus, ut credamus, Te Virum alioqui sapientissimum eorum nugis capi posse, quarum auctores severioribus etiam legibus plectendi essent, nisi egregium hunc fructum attulissent, atque in dies afferrent, ut propriis fraudati votis inveniendi, cui tantopere inhiant, philosophicum lapidem, tot tantasque ad Physicam, ad Medicinam, atque ad civilis quoque vitæ commoda, utilitates in salebroso illo, per ignem, per aquas regias, perque innumeros labores opificio, ad imaginarias divitias assequendas, detexerint. Magnum proinde ingenii, atque eloquentiæ specimen dedisti in Metallica arbore exponenda, extollendaque. Nam hæc, si fuerit illa, quam vocant Dianæ; certè, modò verum fateri velimus, specie solùm planta dici potest, re tamen ipsâ merus est oculorum lusus, quem nobis chymici faciunt. Hi enim, tametsi sciant in fictitia illa arbore metallicas partes per juxta positionem cohærere, id tamen fieri per organicam intus assumptionem credulis student imponere. Si verò de Majeri, aliorumque arbore loquamur; quis est, qui, cùm omnem in judicando anticipationem, quam præcipitantiam dicunt, vitaverit, illam per imaginariam chymicorum hypothesim confictam non dicat, & fateatur? Age porrò; Vir Præclarissime, Metalla asserunt ex chalcantho, nitro &c. tanquam ex seminibus primum ortum ducere. Id autem, ut constet, an veritati sit consentaneum, statuendum est ante omnia quid veri seminis nomine veniat, quod sanè ita ab immortali (b) Malpighio vestro, immo & nostro definitum accipimus, *ut sit compendium minimi surculi in folia laxandi, quod à toto deciduum, ac separatum, suoque alimento circumdatum, quasi filius emancipatus propriis præest muneribus, diciturque seminalis plantula*, in qua præter fluida multas organicas partes Botanici omnes inesse fatentur.

(a) *In Dissert. de Methodo pag. m. 7.*

(b) *Tit. de Sem. generat. pag. 63.*

Et quanquam idem Malpighius paulò superiùs asseruerit in Metallorum saliumque concretionibus quid non absimile accidere, ac in *vegetabilium* seminum generatione observare contingit; hoc tamen per analogiam duntaxat fieri intellexit: ait enim *quid simile miramur in metallorum, & salium concretione*.

Tria igitur ex allata seminum definitione ad ipsorum naturam constituendam necessariò requiri Tute vides, Amicorum dulcissime. Primum quidem explicandam mox plantam cum foliis in eodem semine contineri. Alterum, ut semen ex planta, cujus semen est, gignatur. Postremum, ut in se per organorum fluidorumque peculiarem statum, & conditionem novas, sibique similes stirpes in sæcula possit emittere.

Quis, amabo, chymicorum vel unam ex iis conditionibus non me-

metaphoricè, ſed revera in Metallorum, quæ dicunt, ſeminibus, atque adeò in ipſis metallis ineſſe demonſtravit? Quod enim attinet ad ſeminalem plantulam, ubi quæſo obſervatum eſt unquam, nobiliora metalla in memoratis ſalibus, aut in tantopere decantato mercurio contineri; niſi per illuſionem nos à nebulonibus decipi patiamur, qui frequenter, ut ſcis, clandeſtinâ ipſius auri, vel argenti permixtione incautis, temereque credentibus turpiter imponunt. Quid verò dicam de pericarpio, tubulis, tracheis, cæteriſque organicis partibus, quæ in quolibet vero ſemine reperiri apud omnes eſt in confeſſo? Hæc ſiquidem tantum abeſt, ut in metallicis concretionibus animadvertantur, ut contrarium potius experimentis evincatur; cùm ſales ſive integri, atque in maſſulas coacti, ſive per analyſim reſoluti, ſemper ope microſcopii ſpectantibus plus minuſve ſe exhibeant compactos utique ex corpuſculis, nunc *rhomboidalem*, nunc *priſmaticam*, nunc *cubicam*, aliamve figuram præſeferentes (quarum doctrinam celeberrimus Gulielminus civis tuus ac totius Philoſophiæ experimentalis lumen præ cæteris illuſtravit) nunquam tamen eoſdem ſales pericarpio, canalibus, utriculis, tubuliſque præditos ullus oſtendit, ac patefecit. Quod ſanè luculentiùs confirmatur ex repetitis ſalium ferventi in aqua ſolutionibus, viciſſimque concretionibus, per quas in eaſdem ſemper cryſtallorum figuras redeunt; ſecus ac contingit in veris plantarum ſeminibus, quæ per ebullitionem, multoque magis per veram combuſtionem ita divelluntur, & corrumpuntur, ut cum organis naturam quoque, vivendique, ac vegetandi facultatem prorſus amittant.

Hoc quidem argumentum longè validius urget in metallis, quæ propriorum ſeminum trunci, rami, fructuſque perhibentur. Etenim certo nobis conſtat metalla, tametſi divulſa, & ad minima per violentiſſimum ignem, donec fundantur, agitata ſint, in eandem perenniter, imò puriorem indolem, naturamque redire. Quod profectò, ſi eadem ullis organis donarentur, evenire non poſſet, quemadmodum paſſim in *vegetabilium* ſeminibus, atque adeò in ſurculis, plantiſque fieri videmus, quæ per ignem diſtracta, divulſa, inque minimas partes diviſa omnino vitiantur, & corrumpuntur.

Deinde ad alteram ſeminum conditionem accedentes, non multis opus eſt, ut laboremus, demonſtraturi ſales non produci ex metallis, ſaltèm ſervatâ vegetationis lege; quemadmodum ſemina provenire ex fruticibus, arboribuſque ſpectamus. Nam, etiam ſi nonnulli ſales, vitriolum præſertim à ferro, & cupro abundè eliciantur, quia ſcilicet (ut ſales fixi, volatileſque compoſitionem *vegetabilium* corporum ingrediuntur) inter illorum elementares particulas adnumerantur; non proinde tamen ab ejuſmodi metallis per organicam ſtructuram ſecernuntur, & coëunt; quinimo magnam partem ab ipſa atmoſphæra, quæ omnigenas ſalium particulas congerit, & huc illuc volitantes continet, ob ſimplicem congruentiam copiosè derivantur; ut in corporibus, quæ *mortua* ſalium *capita* vocant, ubique evenire comperimus.

Demum quomodo ſemina ex metallis per organicam ſtructuram decidunt, fœtuſque ſibi ſimiles in ſæcula pariunt? Nam, quanquam demus

mus matricem vitriolicam, vel alterius generis verum esse metallorum semen; quâ peto ratione adeò dissimiles sibi filios edit? quod in *vegetabilium* seminibus nequaquam observatur, cum eadem per Divinam Omnipotentiam eâ lege fuerint creata, ut (a) *unumquodque juxta genus suum virentem herbam*, arboremque produceret, vicissimque produceretur.

(a) Genes. Cap. 1.

Sed istinc vocem tuam audio, Vir ornatissime, semina, inquis, non ita strictè sunt accipienda, prout, à Botanicis definiuntur; sed veluti quædam elementa, eorumque primordia. At, præter quam quod isto in sensu nihil ex seminibus non gignitur; cùm corpora omnia (sint inorganica, & non viventia, sint etiam artefacta) ex certa mixtione, atque adhæsione particularum, hoc est ex aptis principiis oriantur; unde nam evincitur metallorum generationem vitriolo, nitro, aliisque tanquam seminibus deberi?

At achillæa, instabis, vincenda est vis argumenti, quod chymiatri magnoperè jactant, & extollunt, videlicet Metalla non ubique locorum innasci, sed in suis tantummodo fodinis, quæ nunquam exhauriri observantur; hinc enim colligunt in ejusmodi matricibus metallorum semina contineri, in perpetuum duratura. Verùm, Suavissime Corazzi, quanto iidem in errore versentur, facilè demonstrari potest, si animum advertamus ad tot tantasque obvias salium, lapidum, gemmarumque concretiones, quæ certis in locis ideo nascuntur, quia in hæc, & non in illa ex terræ visceribus confluunt, elevanturque particularia fluida, halitusque, quibus singularia quæquæ corpora coalescunt. Neque verò iis recensendis singillatim immoramur, cùm nulla sit mundi plaga, in qua peculiare aliquod harum concretionum genus sinè ullis organis, ac vitæ indiciis non occurrat.

Illud utique inficiari nec possumus, nec debemus dari nimirum in subterraneis metallorum fodinis, peculiares salino - terreas concretiones, quas matrices nominant. Hæ autem diversæ inter se mixturæ, & compositionis secundùm diversas Metallorum species occurrunt, ad hoc scilicet ut varias metallicarum particularum figuras, moles, crasesque per congruentes suos meatus, porosque partim trajicere, partim modificare, partim etiam, præcipitatis incongruis moleculis, defæcare valeant, donec in liquorem metallicum sui generis abeant, tandemque coëant, & concrescant. Cum verò metallica ejusmodi corpuscula, inter multiplices terræ canaliculos præterlabentia, varias secum quisquilias necessariò abripiant, exinde fit, ut eadem nusquam pura suis è fodinis eruantur; sed opus sit, ut vel ignis, vel aquarum stygiarum ope ab heterogeneis sordibus vindicentur, expurgenturque. Quod si autem Metallorum hasce matrices quis eorundem semina, ac ferè glandulas, metaphoricè dumtaxat, velit appellare, cum eo quidem non pugnabimus; hâc enim ratione cuncta organa secretionum cum naturalium, tum artificialium nomenclaturâ seminis, ac radicis possent insigniri.

E contrario autem, cùm certò nobis constet, plantas, earumque minutissima semina partibus instructa esse, quæ certam figuram tam tubulorum, quàm sinuum, & folliculorum (organicam structuram vocamus)

mus) habent, quæque, si notabiliter atterantur, divellantur, vel solvantur, propriam naturam, atque officium amittunt; quânam quæso ratione Metalla non analogicè, sed verè, ac propriè vegetare dici queunt, cùm si, ut modò memoravi, atterantur, divellantur, solvantur, atque ad minima per fusionem reducantur, tantum abest, ut quidquam de prisca indole, naturâque deperdant, ut potiùs puriora reddantur; argumento quidem firmissimo, eadem metalla tubulis, aliisque vegetabilium organis penitùs destitui, sed per simplicem duntaxat, mutuamque particularum conjunctionem progigni.

Et quidem Metallorum generatio, Vir Spectatissime, frequenti illo fusoriæ artis opificio luculenter innotescit. Si enim varia metallorum genera ignis ope unâ fundantur, ita eorum particulæ invicem permiscentur, & coalescunt, ut, postquam concreverint, unum veluti illudque simplex Metallum produxisse videantur; ac, nisi apud eosdem Artifices præsto essent diversa stygiarum aquarum genera, quibus unumquodque ab alio secernitur, procul dubio, qui compositionis rationem ignoraverint, facilè mixtum corpus pro peculiari, naturalique unius Metalli specie posset accipere. Quis verò ejusmodi mixturam (unde Corinthiacum veluti metallum coalescit) non potiùs per minimarum particularum juxta-positionem, quàm per intus-assumptionem fieri non affirmabit? Atque hinc porrò didicimus quemadmodum simplicia, quæ vocamus metalla, per diversam mineralium particularum fusionem à subterraneis ignibus excitatam natura ipsa moliatur, atque compingat.

Denique quod ex Mythologorum figmentis de Saturno probare niteris, plumbum omnium esse metallorum principium, ac veluti parentem, joculare sanè est, atque in eo refellendo minimè immorandum censemus; nam aptiori longè sensu fabulam illam explicari posse ex Samuele Bocharto in Geographia Sacra, Daniele Huetio, aliisque abunde intelligitur.

Quod ad magnetis vim attinet, non injuriâ videbimur Mercatum extulisse, qui inter illorum temporum caliginem, longè omnium verisimillimam rationem excogitavit; cùm ferri motum versùs magnetem, ex corpusculorum effluviis repetiit. Etenim, cùm cæteras opiniones ad trutinam revocaverimus, nihil in illis nobis apparuit, quod vel obscurissimum non sit, vel planè absurdum. Meritò itaque à recentioribus irridentur, qui ad occultas qualitates, & sympathiam confugiunt, quibus verbis nihil magìs rem explanant, quàm qui eam omnino nescire fatentur. Illos autem, qui magnetem vivere arbitrantur, scitè Auctor noster peritorum risu dignos censuit. Nam, si quid revera magneticæ animæ nomine designari statuamus, fatendum profectò est, aut magneti vitam tribuere esse penitùs absonum, vel vitæ nomen non nisi æquivocè accipiendum. Quid enim sibi vult anima ista analoga? Num cogitat? Num sentit? At porrò nihil horum sinè temeritate affirmari potest. Igitur anima propriè vocari nequit. Quod si vitam in eo forsitan repositam esse contendat aliquis, quòd magnes vim habeat impellendi, ac motum corporibus impertiendi; vide,

de, quæso, in quos scopulos sit impingendum: cùm omnia corpora, quæ solâ aut gravitate, aut impulsione moventur, moventque, hujusmodi facultatem nancisci possint.

Verùm liceat hanc vim motricem, ut lubet, animæ vocabulo quamvis impropriè insignire; effugere tamen non possis, quin vel in meris verbis consistas, vel in recentiorum sententiam descendas. Primum sanè continget, si interroganti quid sit ista vis motrix, & in quo reposita, nihil aliud respondeas, ac ultro progredi nequeas, quàm in synonyma, nihil magìs rem illustrantia. Sin verò ex altioribus principiis analyticè rem investigare pergas, eò deveniendum est, ut facultatem hanc ex nullo alio fonte derivari posse concedas, quàm ex corpusculorum motu, atque impulsu. Constat enim ex metaphysicis axiomatis, nihil naturaliter agere in distans, sinè intermediorum corporum actione, nec motum nisi ex corporum appulsu collisioneque propagari. Quodcunque igitur esse credatur hæc magnetis anima, non potest ferrum distans ad se allicere, nisi movendo corpora intermedia inter ipsum, & ferrum.

Quæ cùm ita sint vel omnino super hac re silendum, vel recentiorum opinionem, quamvis multis difficultatibus obnoxiam, cæteris longè probabiliorem confitendum. Illud sanè exploratum est, saltèm Mechanicorum opiniones rejici planè non posse, quatenus magnetis attractionem, & proprietates ex corpusculorum motu, atque impetu explicant. Quod pertinet ad reliquas conditiones, cuilibet suam hypothesim adornandi potestas esto.

Cùm autem animum adverto, scobis ferreæ particulas super magnetem projectas invicem conjungi, dirigique in lineas, immo suspendi, itaut miro ordine dimidium arcus efforment, ex uno scilicet magnetis puncto in oppositum tendentis; corpusculorum effluxum, & circuitum ex uno in alterum magnetis polum, tantum non oculis perspicere mihi videor. Quod quidem phænomenon sagaciter observavit, atque affabre descripsit Mercatus noster in lanugine illa magneti adhærente. Quid? nonnè cymbula magnete onusta, dum ab admoto alterius magnetis polo refugit, videtur veluti à quodam vento hoc est effluentibus ex altero magnetis polo corpusculis impelli? quæ quidem corpuscula etsi oculis non percipimus, ipsa tamen ratio suadet; quemadmodum cùm navim leni secundoque vento procul appellentem spectamus; nullum quidem flatum sensibus animadvertimus: non alia tamen ratione, causaque navigium agi posse, quàm ventorum impetu, certò certiùs statuimus. Quid dicam de odoribus, de sonitu? in quibus licèt nullum motum, aut visu, aut tactu percipiamus, tamen sinè illo contingere non posse omnes cordatiores Physici arbitrantur.

Quæ verò de facultate directionis ad polos tradit Mercatus, tecum sentimus, nullo modo sustineri posse; nihilominus illi ætati aliquid condonandum: neque enim omnia ab eodem rite explicata contendimus, sed tantùm illum non mediocrem laudem promeritum arbitramur, si in multis ad veritatem propiùs collimaverit. Porrò id satis innuimus, ubi Lectores ad Cartesium, & Gassendum ablegavimus, cum quibus nullo

lo modo convenire possunt, quæ de stella polari Auctor comminiscitur.

Hæc tecum, ut otium fallerem, dicenda habui, Vir Optime. Vale interim, ac perge amore mutuo mecum certare; ibique magis studiorum, ac voluntatis concordiam fovere, ubi plus opinionum varietate dissentimus.

Romæ XIII. Kal. Decembris M. DCC. XVIII.

II.

ARGUMENTUM.

Exponit quam utilitatem afferant controversiæ literariæ: Improbat cum Auctore Chrysopœorum vanitatem: Scribit suam Dissertationem non seriò, sed animi causa exaratam.

EGREGIO AC SAPIENTISSIMO PRÆSULI

JOANNI MARIÆ LANCISIO
SS. D. N. CLEMENTIS XI.
ARCHIATRO.

HERCULES CORAZZI S. P. D.

QUantus sit controversiæ literariæ usus ex postremâ tuâ ad nos epistolâ, præclarissimarum cognitione rerum refertissimâ, satis intellexi; nec est amplius quod mirer multorum scripta adversùs celeberrimam Baptistæ Guarini Tragicomœdiam id effecisse (quemadmodum animadvertit Vincentius Placius) (a) ut multa scitu dignissima, quæ nemo veterum, aut recentiorum de Poëtica Tragicomica docuit, hac occasione fuerint excogitata, præceptisque universalibus definita. Illud verò quid est, quod subvereris, nè ad Chymicos transierim? Certè ita scribis, ut videaris non carere suspicione. Nè superi faxint, ut tantum insaniam. XVIII. ferè ab hinc annis cùm Neapoli essem, multosque hujus farinæ homines identidem offenderem, non alienum putavi à Philosophico studio, eos audire, eorumque volumina volutare; sed citò cognovi, quàm proximè omnia ad Poësim accederent. Ab eo tempore nihil unquam hujus generis legi, aut scripsi: ac si quid forte enucleatiùs in hac exercitatione exaravi, velim Tibi persuadeas, fecisse me animi gratia. Ubi enim in magna auditorum corona dicendum est, ipsa etiam Philosophia, cæteroquin ad utilitatem instituta, ad oblectationem converti potest. Idem fac Præstantissimo Assalto significes, quem ego virum jamdiu ob ingenium suspicio, nunc verò etiam tuâ causâ vehementer diligo. Denique illud Te etiam, atque etiam oro, ut monere nos benevolè pergas, & ad illam naturalium rerum cognitionem adducas, quam Tu Tibi non humanâ industriâ, sed prope divinitus peperisse videris. Vale literatorum omnium ornamentum, & decus.

(a) *In Theat. Script. Ital. c. 13. pag. 662.*

Bononiæ Idibus Decembris M. DCC. XVIII.

EPISTOLÆ DUÆ

Spectant ad Armarii Noni Cap.L. pag.307., Cap.LXV. pag.325., & Cap.LXXIV. pag.341.

III.

ARGUMENTUM.

Significat se sui Principis jussu frustrà quæsisse lapidem descriptum à Mercato Stalfeldiæ effossum. Alios tamen ex Idiomorphis invenisse, quorum icones mittit, ac similia pollicetur.

ILLUSTRI ATQUE CELEBERRIMO VIRO

D. JOANNI MARIÆ LANCISIO

ARCHIATRO PONTIFICIO

S. P. D.

Ernestus Salomon Cyprianus D. Serenissimo Principi Saxo Gothano à protosynedrii Consiliis, & Bibliothecæ directione.

Romam.

CUm Serenissimus Princeps meus in Mercati Metallotheca nuper à Te publicæ luci, admirationique exposita invenisset, quæ inter Lapides ἰδιομόρφους commemorantur de quodam naturæ imitamento Stalfeldiæ, quæ Civitas Hero meo paret, olim reperto; admonebat me, ut Lapidem illum ipsum, forsitan à majoribus asservatum, aut certè similes diligenter investigarem, & ad Te mitterem harum rerum collectorem omni prædicatione dignissimum. Etsi autem nihil omnino venatus sum, quod loculum illum, cui pag.341. figura deest, explere posset; tamen ut venerationis, cultusque, quo excelsum ingenium tuum, ac dotes incomparabiles prosequor, significatio existeret, offero Tibi alia quædam apud nos obvia, precatus Deum, ut destinationes tuas omnes prosperet, Teque Clementi XI. Pontificum Eruditissimo, ac toti literato Orbi diù sospitet. Si hæc Tibi salivam movebunt, ut plura desideres in posterum; quæso ad Gullmannos, Mercatores Augspurgenses mandata tua cures perferenda. Etenim, si sensero gratum Tibi ea in re officium meum, quæcunque apud nos Natura, divinæ Sapientiæ æmula umbra, luserit, à me omnia habebis. Scrib. Gothæ Thuringorum.

A. O. R. M. DCC. XVIII. Idibus Julii.

I N D E X

Iconum, quas idem Clarissimus Cyprianus unà cum Epistola ad Pontificium Archiatrum misit.

I. R*Adix lignosa, dentibus obsita, cujus delineatio* N. II. *Exhibetur, cùm ab operario rudi, & simplice, qui lapides coquendæ calci quærebat ex fovea profunda prope Tennebergam Thuringiæ arcem erue-*

erueretur, per imprudentiam tota penè confracta atque comminuta est, ut non nisi unica hæc particula, nec ipsa illæsa servata fuerit: cùm antea orgyiæ longitudine sub rupe porrigeretur. Radix verè lignum esse deprehenditur, cujus autem generis, nemo adhuc affirmare potuit; arboris tamen radicem fuisse sanè incredibile non est: tanta fuit foveæ, unde eruta fuit, altitudo. Dentes ex osse perinde sunt, nec tamen de illius ratione magìs constat: cæterum radices suas, & poros instar dentium naturalium habent.

III. *Ericius sive Echinus petrefactus, colore, & corticis crassitudine nativo egregiè similis.*

IV. *Phasma lapideum admodum notabile, chelonitidis specie, colore fusco, cujus alterum latus eodem* N. IV. *inscriptum, juxta illud exhibemus.*

V. *Lapis, cui plura concharum, & cochlearum genera sunt inclusa.*

VI. *Cancri petrefacti portio, in Fossa, arcem Triedensteiniensem ambiente inventa.*

VII. VIII. IX. *Lapidis cujusdam fissilis, & mollioris tabulæ, aut crustæ, montium, & in illis arborum tenuissimarum figuris distinctæ.*

X. *Anguilla, aut serpens petrefactus, cujus portio aliqua à reliquo corpore avulsa, sub eodem numero visenda.*

XI. XII. *Lapidis fragmenta duo, quæ conchas aliquot continent.*

XIII. *Lapidis fragmentum aliud, in quo cancer sinè brachiis, sive chelis deprehenditur.*

XIV. *Lapis alius, concha coloris fusci, & majoris cochleæ parte inscriptus.*

XV. *Testa ostreæ clausa, petrefacta: integra, & sinè frontis, aut tergi discrimine pariter utrinque speciosa.*

XVI. *Fragmentum lapidis aliud variis concharum, & cochlearum imaginibus pictum.*

XVII. XVIII. *Cochleæ duæ rarissimæ formæ, quas vulgo cornua Ammonis dicunt, tanto candore, & specie, ut conchularum, quæ uniones gignunt cum pulcherrimis certare possint: aut planè ejusdem materiæ esse videantur.*

XIX. *Cochlea petrefacta, per medium rupta, cujus latera interiora internarum cochleæ partium lineamentis, & simulacris inscripta sunt: quæ coticulis magìs exarata quasi, & expolita, totius formæ internæ habitum unà cum medulla flava, accuratè ostendunt.*

XX. *Testa ostreæ.*

XXI. *Cancer petrefactus, nautilo incumbens.*

XXII. *Lapis, in quo piscis aut Gobio fluviatilis visendus, habitu natantis, & turbidam, vel limum quasi sulcantis.*

XXIII., XXIV., XXV. *Cochleæ petrefactæ tres Ammonis cornua dictæ, juxta quas conchæ aliquot visuntur.*

IV.

I V.

ARGUMENTUM.

Gratias agit de missis figuratorum Lapidum Iconibus, quas si unquam Metallotheca recudatur, unà editurum pollicetur: Serenissimo Principi, rogat, ut suam observantiam testificetur.

VIRO ERUDITISSIMO CLARISSIMOQUE

D. ERNESTO SALOMONI CYPRIANO

SERENISSIMO PRINCIPI SAXO-GOTHANO A PROTOSYNEDRII CONSILIIS, ET BIBLIOTHECÆ DIRECTIONE.

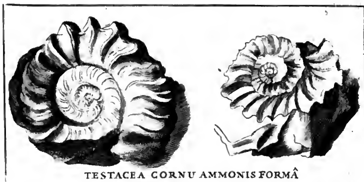
Gotham Thuringorum;

Jo: MARIA LANCISIUS S. P. D.

HUmanissimas Literas Tuas, Vir Celeberrime; unà cum Iconibus Lapidum ἰδιομόρφων præclarè, eleganterque delineatis accepi, illasque statim Sapientissimo Pontifici, qui eas impensè laudavit, videndas exhibui. Tibi itaque singularibus verbis gratias ago, tùm ob eximii ergà me amoris significationes, tùm ob egregiam curam de naturæ studiosis bene merendi. Profectò, si quid erit in posterum, in quo operam tuam, liberalitatemque literariam implorare mihi necesse sit, utar amplissimis officiis tuis. Vicissim verò, si quando à me, exiguisque studiis meis quidquam Tibi commodari posse intelligam, è vestigio mandata tua, quæ vehementer exopto, impigrè faciam. Cum autem nova Metallothecæ curabitur editio, munus tabularum tuarum cum universa literatorum Republica communicabo; præsertim Icones XVII. & XVIII. cum earum descriptione, quibus exprimuntur cochleæ Cornu Ammonis formam præseferentes. Etenim singulare, ac rarum nobis visum est ejusmodi inventum, quippe quod plurimum conducit ad dirimendam ingentem illam controversiam inter lithographos de Cornu Ammonis natura, atque origine; cùm enim hæ cochleæ, ut Tu Vir Clarissime, scribis, materiâ prorsus testaceâ constent, atque ad eas conchas, quæ margaritas gignunt, admodum accedant, nihil planè dubii relinqui videtur, quin Cornua Ammonis, vulgò dicta, ad testaceorum genus sint referenda. Interim ad Serenissimam Celsitudinem Principis, ac Mæcenatis Tui demississimos grati animi mei sensus deferas precor, obtestorque; Teque Deus Opt. Max. diutissimè servet incolumem. Vale.

Romæ XIII. Kal. Septembris M. DCC. XVIII.

Cùm

TESTACEA CORNU AMMONIS FORMÂ

Cùm hæc ederentur, accepimus eruditissimam M.S. dissertationem Ornatissimi Juvenis Jo: Hyacinthi Vogli, Medicinæ Doctoris Bononiensis: In qua nonnulla observat ad nostram Metallothecam spectantia. Inter alia verò arbitratur Cornua Ammonis referenda esse ad opercula testaceorum, de quibus egimus in Notis Cap.XXV. Armar.VI. pag. 139. Verùm tametsi non incongruis ad id probandum utatur argumentis; nihilominus in eâ adhuc sumus sententiâ, quæ, & suo loco exposita fuit, Cap.L. Armar.IX. pag.308., & superiori epistolâ luculenter confirmatur. Ut enim missas faciamus cæteras rationes, quibus adducti fuimus: magna intercedit differentia inter prædicta opercula, & Ammonis Cornua. Illa enim alterâ superficie sunt penè lævi, & parum concava, exiguis lineis in spiram convolutis, distincta; alterâ convexa. Hæc autem spiris teretibus atque insigniter extantibus componuntur. Accedit etiam quòd opercula solida internè sunt; cùm Cornua Ammonis, ut in Notis dictum est, cellulas habeant interiùs per septa transversa divisas.

Opinio Clarissimi Vogli hic præ festinatione non integre fuit à nobis relata: putat enim, cornu Ammonis *esse genus Testaceorum, quod gaudet operculo lentiummarinarum*, sed non ipsa opercula.

QUA-

QUATUOR SEQUENTIBUS EPISTOLIS

Occasionem dedere quæ à nobis attinguntur Armario X. in Notis super Statua Cleopatræ, de genere Ejusdem obitus pag.367.

V.

ARGUMENTUM.

Extollit Sanctissimum Pontificem ob Metallothecæ editionem. Differit de genere obitus Cleopatræ. Auctori ob eandem sibi missam gratias agit.

ILLUSTRISSIMO, AC REVERENDISSIMO VIRO.

D. D. JOANNI MARIÆ LANCISIO

AB INTIMO CUBICULO PONT. MAX., ET ARCHIATRORUM COMITI MERITISSIMO.

Jo: Baptista Morganius S. P. D.

QUod sæpè aliàs ab Deo Opt. Max. sum precatus, ut Sanctissimo Pontifici tempora aliquando feliciora concederet, idem superioribus diebus etiam, atque etiam optavi, cùm Michaëlis Mercati Volumen abs Te mihi redditum est. Nam quid ipse in secundo rerum omnium cursu ad bonarum Artium incrementum, earumque Cultorum commoda non conferret, qui in difficillimis, gravissimisque temporibus tantum conferat? Vix enim Eustachii Tabulis exoptatissimis Anatomicos donaverat, cum de vulganda Mercati Metallotheca consilium cœpit non minus ab omnibus rerum naturæ studiosis desiderata. Quod etsi per se donum erat eximium, mirum tamen in modum auxit, cum à Te, Vir Doctissime, recenseri, notis illustrari, supplementis instrui, cum elegantissimis typis describi, cùm & amissas, & novas etiam Tabulas à peritissimis Artificibus addi jussit. Quas inter, ut plures sunt, quibus Statuarii, Pictoresque juvari possunt, sic aliqua etiam est, quæ ab eruditis Historiæ Cultoribus haud inutiliter aspicietur, illudque cum primis Cleopatræ morientis signum antiquo opere, & summo artificio perfectum, quod nominatim jussu Principis, earum quoque artium, totiusque Eruditionis Patroni, cæteris esse interjectum mones. In eo enim simulacro Aspis est, non pectori admota (qua in re Pictores scilicet nostri peccant, historiæ veritatem, ut Petrus Victorius animadvertit, deserentes) sed ita brachio alligata, ut ipsius vinculi constrictione irritari, & ad mordendum provocari videatur. Accedit in simulacro is corporis habitus, ut non tam morientem, quàm placidè dormientem spectare credas: quod pulchre nimirum cum iis consentit,

tit, quæ à Plutarcho in Antonio traduntur: aspidis morsum grato somno inducto sinè ullo dolore interimere; idque Cleopatram, facto in capite damnatis periculo, cognovisse, illudque propterea mortis genus potissimùm elegisse. Quinimo Florus, ipsam *admotis ad venas serpentibus, sic morte quasi somno solutam* scribit. Neque alio habitu illam quoque Cleopatræ imaginem fuisse, crediderim, quam in Augusti Triumpho gestari Propertius vidit: *Brachia*, inquit, *spectavi sacris* (Beroaldus autem legebat *fixis*) *admorsa colubris.*

Et trahere occultum membra soporis iter.

Non ignoro, quod Franciscus Redius de imagine in triumpho gestata, id de isto quoque simulacro eos posse dicere, qui, ut Tu refers, non aspidis ictu, sed epoto veneno Reginam mortuam esse contenderent, nimirum aspidem à Sculptoribus additam, quod nulla alia ratione significare meliùs possent, quo illa se mortis genere interemisset. Sed, præterquam quòd nullus antiqui Scriptoris locus mihi in præsentia succurit, quo illi suam de epoto veneno sententiam possint tueri, & serpentis præsertim, cujus venenum *non gustu, sed in vulnere nocere*, vel ipse olim Celsus docuerat; certè adversatur iis Plutarchus tum alia scribens, quæ prætermitto, tum illud adjiciens: *brachium Cleopatræ ajunt duas notas habuisse leviter impressas, & humidas*; neque video, si locus ictus non apparuisset, quomodò Augustus, ut Dion, & Suetonius tradunt, admovere Psyllos potuisset *qui venenum, ac virus exsugerent*. Itaque Redius non hanc sententiam, sed aliam quandam secutus est Auctoris Libri de Theriaca ad Pisonem, & ejus quem supra memoravimus, Dionis narrationibus consentientem: brachium ipsam sibi momordisse, aut pupugisse, & venenum vulneri instillasse. Verùm quas affert hujus sententiæ rationes non ita difficilè solvi possunt. Nam quòd primùm ait, unius aspidis morsu non potuisse Cleopatram secundùm ea, quæ ipse in viperis expertus est, duas primùm ancillas, tum postea se quoque ipsam interficere; ut mittam, ex Plutarchi narratione apparere, Reginam primùm, deinde Ancillas, harum quoque alteram non ita celeriter occubuisse, illud quæram modò, quâ illi ratione unam, eâdem cur plures aspides habere non licuerit? Addit, quod Plutarchus idem fatetur, aspidem ipsam ab nemine conspectam esse. Sed omittit quod ille continuò subjicit: *tractus dumtaxat quosdam in littore, quà domus ad mare spectabat, esse visos*, indicio serpentes post ictus illatos, ab Ancillis projectos, se se illac subduxisse. Novissimè pavidum naturâ fœminarum omnium animum memorat, ut serpentes sinè incredibili horrore non modò tractare, sed nè aspicere quidem possint. Verùm sive ob eam, quæ ut ab Æliano scriptum est, Ægyptiis erat cum aspidibus familiaritatem, habuit Cleopatra, cur minus expavesceret, sive potius tenui alioquì animo fœmina desperatione accedente, non magis serpentes horruit, quàm paulò ante ferrum, quod ipsa sibi, dum caperetur, intentaverat, horruisset; profectò ob hunc ipsum impavidum animum ab æquali ferè Historico Vellejo commendata est, ubi *illatâ*, inquit, *aspide, morsu ejus, sanè expers muliebris metus, spiritum reddidit*. Narrationibus autem Dionis, & Authoris libri de

Theriaca, eorumque omnium, qui aspidis morsum in dubium traxere, testimonium oppono, quo neminem, quod sciam, esse adhuc usum, plurimùm miror; nam Scriptoris est, & omnium manibus tritissimi, & Augusto perfamiliaris, & qui illud protulit iisdem penè diebus, quibus Cleopatra mortua est, ut nec verùm ignoravisse, neque Sculptorum licentiæ, aut aliorum Scriptorum authoritati servire potuisse credendus sit. Is ergo est Horatius Flaccus, qui in eo, ipso (a) Carmine, quod ut ejus initium apertissimè indicat, statim ab allato de iis rebus nuncio lætabundus scripsit, hæc primus omnium de morte Cleopatræ posteris tradidit:

(a) Carmin. lib. 1. Od. 37.

. . . . *quæ generosiùs*
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras.
Ausa & jacentem visere Regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior, &c.

Neminis ergo narrationes, multoque minùs dubitationes, & conjecturas ejusmodi testimonio, quod perantiqua etiam simulacra, istudque in primis Vaticanum confirmant, facilè præferendas esse crediderim. Sed ut tandem aliquando eò redeam, unde me istud ipsum signum abduxerat; plurimùm omnes, quicunque bonas Artes colimus, Pontificis Optimi Liberalitati, & Munificentiæ, multumque etiam Tibi, qui hæc nobis munera tum consiliis Tuis impetras, tum doctrinâ, atque eruditione adauges, Illustrissime Lancisi, debemus; ego autem præ cæteris, qui ut aliis pridem ornamentis, ita ut hujus etiam Voluminis Dono à Maximo omnium Principe honestarer curavisti. Ad cujus ego Sanctissimos Pedes provolutus, dum Ipsi, atque adeò nobis, & Literis fausta omnia precor, illud prætermittere nullo pacto possum, ut Tu, qui Ejus valetudinem servas rectè, & diutissimè valeas.

D. Patavii XVI. Kal. Majas M.DCC.XVII.

VI.

V I.

ARGUMENTUM.

Excusat tarditatem responsi. Scribit se Tiburtino secessu à morbo recreatum. Gratias agit de sibi missa epistola, quam laudat. Examinat quo mortis genere Cleopatra obierit.

VIRO CLARISSIMO ERUDITISSIMOQUE

D. JO: BAPTISTÆ MORGAGNIO

Med. Doct., & primam in Patavino Lyceo Anatomes Cathedram obtinenti.

Jo: Maria Lancisius S. P. D.

CUm superioribus diebus valetudinis causâ Tibur secessissem; scilicet, ut libros omnes ab oculis meis, atque urbana negotia ab auribus, animoque, unde mihi pertinax capitis gravitas suborta fuerat, penitùs removerem; inter nonnulla MSS. literas quoque tuas xvi. Kal. Maji ad me datas (quas quidem Romæ præ adventitia visus imbecillitate vix legere, nè dicam delibare potueram) fortè fortuna mecum attulisse animadverti. Cumque ibidem non minus cœli salubritate, quàm prænobili, ac perhumano Amplissimi Cardinalis Orighi hospitio confestim à morbo recreatus fuissem, easdem literas elegantissimè, doctissimèque perscriptas tum sedulò versare, tum minutatim degustare valui. Quamobrem nullâ interpositâ morâ stylum arripui, atque hanc epistolam exarare cœpi, quâ singulares Tibi gratias ago; primùm quòd subsidio veneris tenuitati studiorum meorum, quæ commendandis maximis virtutibus, egregiisque factis Summi Pontificis Clementis XI. paria nunquam aut fuerunt, aut esse poterunt. Deinde etiam quòd labores meos, unà cum vigiliis D. Petri Assalti, Viri quidem doctrinis omnibus exculti, in adornandis ad Metallothecam Vaticanam Notis pro tua humanitate laudaveris. Denique quòd magnam voluptatem attuleris ob ingeniosa, novaque argumenta, quibus Cleopatram periisse aspidis morsu demonstrare contendis. Sed, quanquam ejusmodi rem obnixè, copioseque à Te affirmatam videam, patere tamen, obsecro Morgagni doctissime, ut ego pericliter, an pristinas ingenioli mei vires præsenti rusticatione utcunque recollegerim; videlicet ita me in hoc argumento nunc exerceam, ut paucis contra tuam opinionem differens, non unum, sed duos in disputando nos fuisse commonstrem. Non enim vereor, nè apud Te, Virum quippe ingenuum, ac probum non sit mihi liberum candidè aperire quid sentiam: nam, quemadmodum inertissimæ segnitiæ est ea diligenter non expendere, quæ dubia sunt in historia; ita delicatissimi est animi eos ægrè ferre qui à nostra sententia discedunt.

Arbitror itaque celebrem Ægypti Reginam, ut mortem obiret,

 non

non anguem brachio suo admovisse, sed paratiori, ac fortè narcotico admixto veneno usam fuisse.

Ut autem nostræ hypothesis fundamenta jaciamus, ac veluti per securum tramitem inter tot ambages ad veritatis metam progrediamur; animadvertendum est, constare quidem ex priscis Historicis, Cleopatram futuro probro, ac servituti celerem mortem libenter anteposuisse; sed nihil certi de ratione, quâ eam oppetiverit, erui posse. Narrat porrò Plutarchus, & Dion Ægyptiam hanc Mulierem, postea quàm Antonio parentasset, Augustum per epistolam, ut cum ipso sepeliretur, obsecrasse; indeque remotis arbitris, & duabus solùm comitatam Ancillis secessisse: Cæsarem verò, intellectâ ejusdem desperatione, statim, qui rem inviserent, misisse; eosque Reginam comperisse jam mortuam, aureoque in lecto reclinatam; alteramque ex Ancillis Eiram nomine ad pedes ejus animam agentem; alteram, Charmium appellatam, capite adhuc nutantem, regiumque diadema componentem, quæ & ipsa mox interiit, deprehendisse. Hærent verò inter hæc iidem Auctores, quanquam Græcè scripserint, iisque temporibus proximiores, quâ operâ, vel instrumento illa necem sibi consciverit. Plutarchus siquidem fatetur, *nemini rem fuisse exploratam*: Dion pariter confirmat, *veritatem novisse neminem*: quinimmo Suetonius, quem Tu Testem inducis, à certo ferendo judicio refugit; non enim ait, *morsu aspidis* periit; sed, *periisse putabatur*.

Neque porrò testimonium Horatii, quod Tu luculentissimum, certissimumque judicas, utpote facto coævum, plus pendet, quàm unius assertio Poëtæ, qui, ut cæteri solent, liberiori verborum licentiâ, & quasi quodam afflatu furoris verosimilia tantùm effinxit; præsertim cùm Flaccus Cleopatram, procul ab omnibus morientem, non aspexerit; sed inductus fuerit, ut rem carminibus (quod etiam Propertius, & Statius fecerunt) exaggeraret exemplo Augusti Cæsaris, qui, ut Plutarchus refert, ob exiguas notas in Cleopatræ brachio visas, illius statuam, affixo eidem parti aspide, gestari in triumpho jussit; nisi potius Pictorum, Sculptorumque (ut viris doctissimis visum est) consilium fuerit, tacito hoc, aptoque symbolo, persuadendis gentibus, & celebrando triumpho splendidiori, palàm exponere, Cleopatram atrum à Serpentis morsu venenum combibisse: Quemadmodum & olim, & nostrâ ætate Pictores, ad exprimendum D. Joanni Evangelistæ venenum fuisse propinatum, repræsentant Juvenem manu tenentem calicem, è quo serpens caput attollit, ac prosilit. Unde postea Vellejus Paterculus, & Florus laconicam, acutamque ejusdem facti narrationem, tametsi incertam, derivarunt.

Minoris longè momenti meo quidem judicio videtur argumentum, quod ex eodem Plutarcho deducis; Aspidis nempe tractus in tellure visos fuisse. Nam ejusmodi vestigia non in ipsa domo, sed *in littore prope mare* animadversa narrantur, quæ vel à serpentibus quidem, sed non iis, quæ Cleopatram peremerint, vel ab aliis causis, ut sæpe accidit, imprimi potuerunt.

In-

Incertum huc usque ostendimus pulcherrimam hanc Reginam ab anguis morsu interiisse: nunc id ipsum nec esse verisimile demonstrare conabimur. Profectò cum ex Plutarcho, ac Dione conjicere liceat, duas ejusdem Ancillas idem mortis genus selegisse; non unam, sed plures aspides præsto fuisse necessum est (singulæ enim virus è gingivarum vesiculis, cùm semel eodem die momorderint, plerunque solent exhaurire) ac proinde eas aspides, ab asserta cistula, & post illatos morsus in libertatem vindicatas, sic à moribundis Ancillis occultari potuisse, ut nemo viderit, ac retulerit, non est credibile: multo adhuc minus teneras, mollesque manus eum Regiæ Mulieris, tum Puellarum, asperas, horrendasque serpentes impunè priùs, quò faciliùs pro re nata suis membris admovere possent, tractare didicisse.

Huc accedit, quod qui serpentino dente vulnerantur, neque statim de vita decedunt, neque sinè indiciis furentis veneni, & in saucia parte, & in universo corpore; quæ quidem indicia penitùs abfuisse per hæc verba Plutarchus describit: *Præterea neque macula, neque signum ullum veneni effloruit*; & quanquam idem Auctor subjungat *aliquos Cleopatræ brachium duas puncturas tenues, & exiles habere dixisse*; Non enim, ut Tu, Vir optime, illud λεπτὰς καὶ ἀμυδράς, ego interpretor leviter impressas, & humidas: siquidem verbum ἀμυδρός communiter in Lexicis subobscurus, exiguus, ac vix apparens latinè vertitur: & cùm pro humido accipitur, diverso accentu scribi solet, diversoque etymo gaudere: (ut Assaltus quoque noster Græcæ linguæ peritissimus asseverat) quid amabo exiguæ, tenuesque puncturæ, quæ à multis aliis, quà externis, quà internis principiis, iisque nullo pacto pestiferis, oriri potuerant; quid amabo, cum venenato, taboque tandem diffluente aspidis morsu commune præseferunt?

Cùm verò apud Suetonium legamus, *Cleopatræ, quam servatam triumpho Cæsar magnopere cupiebat, Psyllos, qui venenum exsugerent, frustrà admotos fuisse*; quid causæ fuit, cur vivas adhuc Eiram, & Charmium, si ex aspidis morsu laborassent, miseratione saltèm permoti non servaverint?

Superest modò, mi Morgagni, ut quibus conjecturis ducor ad suspicandum, Cleopatram epoto narcoticæ indolis toxico, occidisse, tibi significem. Et quamvis hoc ipsum non nisi infirmis rationibus, obscurisque Historicorum auctoritatibus inniti cognoscam; tamen quærendi defatigatio turpis mihi videretur, cùm id, quod quæritur, pulcherrimum sit, Artique, quam profitemur, apprimè conveniens, & consentaneum.

Ut autem certâ ratione procedamus, principiò inter nos conveniat, oportet, veteres tum Afros, tum Græcos, ac Romanos præsentissimum aliquod venenum, tanquam imminentium ærumnarum, ac prementium miseriarum pharmacum, secum vel in (a) annulo, vel alibi afferre consuevisse, quo, cùm usus exposceret, epoto, vel suctu ocyssimè simul, & facillimè à maximo quovis corporis, animive dolore se subtraherent; ut fertur de Annibale, Demosthene, multisque aliis.

[a] *Vide Kirchmannum de Annulis cap. XXI. plura de hoc argumento congerentem.*

Præterea notior res est, quàm ut longiori sermone tractari debeat,

beat, atque ad Te, præstantissime Vir, nunc perscribi, qui anatomicorum, chymicorumque studiorum (quæ mihi communia tecum sunt) æquissimus sedes isthic æstimator, ac judex: scilicet venena, quæ sanguinem cogunt, figuntque spiritus, ac præcordia, cerebrumque enervant, variis modis cum solventibus, & admixto potissimùm opio, ita excoqui solere, ut citam, & cruciatibus vacuam, immo verò sinè pestiferis signis & cum placidissimo profundoque somno mortem ipsam arcessant: At relinquamus venenorum materiam, in qua utinam mutæ hactenus fuissent historiæ, ac omnino silerent Medicorum libri.

Hæc igitur cùm ita se habeant, equidem probabili argumentatione, ac penè dixerim mathematicorum ratione demonstrari posse arbitror, Cleopatram, ejusque Ancillas narcoticum venenum bibisse. Etenim, cùm soleant Medici ex signis, ac symptomatibus, quibus qui virus aliquod, ac pestiferum pharmacum sumpserunt, divexantur, naturam, indolemque veneni cognoscere, atque distinguere; non dubito, quin Tu, Vir ingenue, postquam animum sedulò intenderis in modum, atque in signa, quibus tùm Cleopatra, tùm ejus Ancillæ decesserunt, candidè fatearis, me suspicione certâ moveri, illas ab opiato veneno interiisse. Nam de Regina quidem constans fama est, eam in lecto dormientis instar inventam fuisse; Charmium verò, quemadmodum, qui opium recens obbiberint, *lapsabundam* (sunt verba Plutarchi) *&* *capite gravatam* deprehensam fuisse.

Sed audio jam quæ objicis, Vir Clarissime, nullum videlicet antiqui Scriptoris locum Tibi succurrere, quo nos sententiam de ipso epoto veneno tueri possimus. Atqui referimus eundem Plutarchum id non obscurè commonstrasse, cùm scripsit: *quoniam etiam dictum est ipsam gestasse venenum in cava novacula.* De novaculæ itaque manubrio paratissimum venenum deducere, sibique necem ad Reginæ exemplum etiam Ancillæ facili negotio afferre potuerant.

Neque autem quis objectet, Cleopatram se ipsam solo veneni olfactu interficere valuisse: id enim, præterquam quod admodum rarum, & paratu difficile est; nimis inconsultè pharmacum gestasset, quo etiam incautè, atque invita necari potuisset.

Hæc verò, quæ scripsi in Tiburtino secessu prope dirutas Cæsaris, ac Mæcenatis Villas, subcisivis à matutina, & vespertina ambulatione horis, cùm ob excelsas quoque virtutes Eminentissimus Hospes noster, ac Illustrissimi, doctissimique Præsules Archiepiscopus Battellus à Secretis Pontificiarum ad Principes epistolarum, nec non Prosper de Lambertinis Fidei Promotor, hìc etiam rusticantes, eruditos sermones miscerent, ad Te, ut de iisdem liberè judices, mittere non reformido; nam, si ea probaveris, mihi etiam probata erunt; sin contra, rejiciam: non enim is sum, qui opiniones meas mordicus unquam tueri soleam. Vale.

Tibure IX. Kal. Junii M.DCC.XVII.

VII.

VII.

ARGUMENTUM.

Rurſus tuetur Sententiam de Cleopatræ interitu ex aſpidis morſu.

ILLUSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO VIRO

D.D. JOANNI MARIÆ LANCISIO
Ab intimo Cubiculo Pontificis Maximi, & Archiatrorum Comiti Meritiſſimo.

Jo: Baptista Morgagnius S. P. D.

CUm Tuæ mihi Literæ gratæ, jucundæque ſemper fuerint, tum hæ, quas Tibure nuper ſcripſiſti, jucundiſſimæ fuerunt, ut quæ Te convaluiſſe, non nunciarunt modò, ſed & certiſſimè comprobarunt. In his enim doctè, ut ſoles, copioſèque oſtendis, quid Tibi de veneni genere, quo ſibi Cleopatra mortem conſcivit, videatur. Qua in re etſi longè aliter, atque ego, ſentis; id tamen mihi ingratum eſſe non poteſt, primum quòd à Te eſt; deinde quòd veri ſtudio diſſentis; noviſſimè quod tuam ita ſententiam proponis, ut mihi meæ retinendæ locum relinquas: quanquam neque eo animo ſcripſi, ut vehementer tuerer, & id quod Tibi, Vir Summe, non probari intelligo, non niſi remiſsè, & dubitanter tueri poſſum.

Aſpidis morſu periiſſe Reginam, ſcripſi non quòd ignorarem, id Dioni quidem, & Plutarcho incertum videri; ſed quod in Romana Hiſtoria plus Latinis, quàm Græcis, & in re antiqua plus æqualibus, quàm poſteris eredendum exiſtimavi. At enim Horatius, qui, ut æqualis Poëta tamen eſſet, veri tantùm ſimilitudinem ſumma cum libertate eſt ſecutus. Qui eredam, quando in reliquis quæ de Cleopatra eodem in loco tradit, ſumma cum fide verum ſequitur? Quid quòd Vellejus, & ferè æqualis, & hiſtoricus idem confirmat? At Suetonius pro certo non tradit. Fateor. Sed Vellejo poſterior. Sed eo teſte non de morſu aſpidis, ſed de Pſyllis admotis, non ad probandum, ſed ad conjiciendum ſum uſus: ut neque ad illud probandum, ſed ad indicium, quale idcumque eſt, diſſimulatum à Redio, commemorandum, Plutarchi locum adduxi de tractibus in litore animadverſis. Horatio igitur, & Vellejo teſtibus potiſſimùm uſus ſum. His Florum, & vetuſtiſſima ſigna addidi. Quibus adductus, ſi non certum, at minus ſanè incertum eſſe eredidi, Cleopatram morſu aſpidis quàm alia ratione extinctam eſſe.

Id verò eſt quod Tibi, Vir Ampliſſime, nè veriſimile quidem videtur. Nam pluries, inquis, aſpides præſto fuiſſent neceſſe foret. Ego verò, etſi ei rei in priore epiſtola etiam alia videor ratione ſatisfeciſſe, hic quæram, cujusnam experimentis conſtet, aſpidem uno morſu omne exhaurire venenum oportere? Redius enim, qui hæc in viperis expertus eſt, con-

tin-

tingere interdum vidit, ut non nisi tertio, alias non nisi quarto, aut sexto morsu venenum omne exprimeretur. At enim à moribundis Ancillis occultari aspides non potuissent. A' moribundis fateor; à morsu statim, quid prohibuit? Nam argumentis quidem à tenero, mollique fœminarum animo ductis jam pridem respondi. Quod autem addis: ictos à serpentibus neque statim mori, neque sinè indiciis veneni, & in saucia parte, & in toto corpore manifestis; Aëtius sanè aliud aspidis genus intrà horas ad summum tres, aliud præsentissimâ morte conficere, tradit; maculas autem, vel alia istiusmodi inter signa ejus veneni, quæ alioqui diligenter numerat, minimè ponit. Sed neque hæc ponit Actuarius. Ponit verò, *Aspidis morsum* esse acus puncturæ similem omnino, *exiguum sinè tumore*: quod quidem signum, atque adeò istam cum *punctura acus* similitudinem ipse olim Dioscorides, quem Cleopatræ familiarem fuisse, accepimus; literis mandavit, Paulus deinde Ægineta, Avicennas, & quoscunque de ictu aspidis legisse memini, ad unum omnes inculcavere, præcipuè autem idem Aëtius, cujus in libris, quod Tu minimè ignoras, plurimæ nobis Veterum nobilium Medicorum, eorumque etiam quorum scripta interciderunt, observationes servatæ sunt. Hic igitur *in iis*, *quos aspides momorderunt*, non illud modò tradidit, *vulnera in demorso loco*, *veluti ab acu puncta inveniri*; sed hoc præterea subjecit, *bina quidem ex masculi morsu*, *à quibus nihil effluit*, *nisi violentum animal sit*, *quod morsum inflixit*: quæ omnia pulchre nimirum conveniunt cum duabus illis notis, quas Plutarchus memorat, exilibus videlicet, & subobscuris; jam enim juvat Tuam potiùs, & Eruditissimi Assalti, quàm Leonardi Aretini versionem sequi, præsertim quando Græca Plutarchi exemplaria ad manum non habeo. Cæterùm eundem Aretinum animadverto, unam Charmium inventam esse vivam, dicere: cui quare Psylli non sint admoti, & si sint admoti, cur id historici literis mandare neglexerint, etsi non difficile potest intelligi; mihi tamen satis est, ex Suetonii, & Dionis testimonio constare, Cleopatræ quidem fuisse Psyllos admotos, hinc enim consequitur, locum ictus apparuisse. Dabis ergo veniam, Humanissime Lancisi, quòd Cleopatram morsu aspidis occisam esse non modò à veri similitudine non alienum, sed verisimilius adhuc censeam. Nam quòd potiùs veneno quodam præsentissimo degustato mortem obierit, ut Tu eruditè, ingenioseque adstruis, tutè ipse confiteris, nullo veteris Scriptoris loco confirmari facilè posse, quando Plutarchi verba producis, quæ de veneno inflictum in vulnus instillando explicari æquè, nè dicam credibilius possint, cùm id in novacula gestatum fuerit, & cùm præterea apud Auctorem Libri de Theriaca, & apud Dionem hujus generis venenum à Cleopatra servatum esse inveniamus, ejus autem generis, cujus Tu existimas, non inveniamus. At verò epoti veneni narcotici, & in Regina, & in Ancillis indicia fuerunt. Non nego. Sed tu vicissim pro tua eximia Eruditione, & candore non negabis, ista ipsa indicia aspidis etiam morsum consequi, ut non modò Plutarchus, sed celeberrimi quique de quibus supra dictum est, Medici, in primisque Aëtius luculentissimè docuere.

Cum

Cùm ergo ambigua ſigna habeamus, cur ab epoto à Cleopatra veneno, de quo apud Veteres Auctores nihil habemus, ea derivabimus; ab aſpidis autem morſu, quem contra tot habemus non modò memorantes, ut dubium, ſed affirmantes, ut certum, antiquos Scriptores, non derivabimus?

Hæc habui, Vir doctiſſime, quæ ſtatim reſcriberem, cùm ex multis occupationibus diſtinerer, & corpore languerem, non ut ſententiam tuerer meam, multòque minùs, ut Tuæ adverſarer, ſed nè nihil viderer reſpondiſſe. Meæ enim ſententiæ arbitrium tuum eſto. Tua certè magno ſemper apud me in pretio erit; nam quod argumentis utcunque opponerem tuis, invenire fortaſſe potui, quod Authoritati opponam Tuæ, quæ cùm apud omnes, tum verò apud me ſumma eſt, atque ampliſſima invenire profectò non poſſum. Vale.

Patavii IV. Nonas Junii M.DCC.XVII.

VIII.

ARGUMENTUM.

Reſpondet rationibus allatis adverſùs ſententiam de obitu Cleopatræ ex epoto veneno.

VIRO CLARISSIMO ERUDITISSIMOQUE

D. JO: BAPTISTÆ MORGAGNIO

Med. Doct., & primam in Patavino Lyceo Anatomes Cathedram obtinenti

Jo: Maria Lancisius S. P. D.

QUoniam proximo ſuperiori menſe Urbinum digreſſus, tum ut valetudinem meam multis incommodis affectam firmiùs repararem, tum ut Ampliſſimum Abbatem Alexandrum Albanum Sanctiſſimi Patris F. F. ad Juriſprudentiæ Lauream capeſſendam illuc proficiſcentem comitarer, nullas ab amicis literas accepi: cùm primùm verò ad Urbem remeavi, noviſſimæ abs Te redditæ mihi ſunt. Et quanquam apud animum meum ſtatueram non ampliùs Cleopatræ Manes ſollicitare, de mortis ejus genere ultra diſquirens; nihilominus epiſtola tua tam humaniter provocat, tam eruditè, urbanèque excitat, ut me de ſuſcepto tacendi conſilio decedere compellat; præſertim cùm non ſit mihi injucundum ſeveriora ſtudia per æſtivos hoſce dies intermittere.

At primum omnium inter nos congruamus oportet, oculatos teſtes rei, de qua diſputamus, nullos in literarum monumentis extare, quorum idcirco fidei acquieſcere, atque auctoritate litem penitùs dirimere valeamus. Quamobrem judicium hoc ſolis exercendum eſt conjecturis, in quibus is ad veritatem propiùs accedet, qui res ipſas,

 tem-

tempora, & loca unà cum locupletioribus Scriptorum testimoniis diligentiùs, & accuratiùs comparat, & conjungit.

Huic itaque philosophandi methodo insistentes controversiæ definitionem Græcis potiùs, quàm Latinis historicis deferendam esse arbitramur: præterquam quod enim Reginæ hujus interitus Alexandriæ, ubi Græcorum Imperium, & lingua vigebat, contigit; tantum abest, ut in Romana historia Græcis Scriptoribus Latini sint præferendi, ut contra illos Latinis longo intervallo præstare nemo non fateatur; qua de re non immeritò doctissimi quique sinè Græcorum historicorum diligentia, rerum Romanarum notitiam, ac veritatem tenebris obvolutam, & mancam futuram existimarunt. Enim verò Græci longè accuratiùs, ac diligentiùs narrant; copiosiùs adjuncta, seu circumstantias persequuntur; varias aliorum sententias excutiunt, nec suas nisi omnibus hinc indè expensis proferunt: ut observare licet in Polybio, Dionysio Halicarnasseo, Plutarcho, Appiano, Herodiano, Dione, aliisque, quorum auctoritatibus Latini ipsi recentiores ita innituntur, ut illis profectò si carerent, in densa gestarum rerum caligine versarentur.

Quod autem addis Romanorum res Romanis esse, quàm Græcis exploratiores; atque coævis potiùs, quàm posterioribus credendum; id mihi, pace tuâ, pro mea potiùs sententiâ pugnare videtur: de Græcorum enim hic facto disputamus. Nam Græcorum Imperium ab Alexandro in Ægyptios, Syros, aliasque Orientis nationes tum jam productum, ac dilatatum fuerat: quin & nomina ipsa Cleopatræ, & Charmii, quæ à Græcis sumpta sunt, de Græcanicis rebus agi nos apertissimè admonent.

Ad æquales quod attinet, tametsi ex Romanis nonnulli Dionem, ac Plutarchum ætate præcesserint, ae fuerint Cleopatræ tempori propiores, locis tamen, atque indiciis pro rebus cognoscendis remoti longiùs existimandi sunt. Cum è contrario Plutarchus, & natione Græcus, & rerum utriusque gentis, Græcæ nimirum, Romanæque peritissimus (fuit enim Romæ Consul, ut & Dio) ad hujus facti cognitionem fideli gentilium suorum traditione propiùs accedere potuerit. Quid enim ad confirmandam narrantis fidem, & auctoritatem aptius, quàm quod ipsemet Plutarchus in vita Antonii commemorat, ab Lampria Avo scilicet suo se accepisse, *quæ ad Cœnas Antonii, & Cleopatræ parabantur*? Quem nunc mihi, Morgagni amicissime, ex Latinis proferre poteris, qui testimoniis tam certis utatur? Paterculum, & Florum objicis; cùm prior *adulationis, supra quam credi potest, vitio laborarit*, ut scribunt Sigonius, & Lipsius; quo sanè factum est, ut neque inter historicos à Quintiliano recenseatur: Posterior verò *puerili desiderio mirabilia dicendi*, *veritatis dispendio se abripi passus sit*, ut inquit Scaliger. Neque Horatium moror, qui in reliquis, ut famæ obsequutus, de mortis tamen genere poetam agit; atque idcirco triumphi speciem carminibus exornans nobis philosophis imponere non debet; potissimùm quod Cleo-

pa-

patræ simulacrum, ut Tute in priori epistola animadvertisti, Aspidem vittâ brachio alligatam exhibeat. Quis autem impunè serpentem vinculis constringere ausit, & speret, eâ irritatâ, morsum in brachio potiùs constricto, quàm in manu tractantis, atque alligantis infigendum?

Nunc Aëtii auctoritas elevanda est; quod certè mihi apud Te pronum erit consequi; nosti enim illum consarcinatorem potiùs esse, quàm Auctorem; cùm omnia ex aliis, præsertim ex Galeno corraserit: ut non satis rationi, & philosophicæ gravitati consentaneum videatur, ejusmodi Scriptoris judicio causam nostram definire. Mihi quidem persuadere non possum per venenatum vulnus dilaceratis solidis, crasique vehementer perturbatis fluidis, nullum in cutem prodire vestigium; cùm certò constet vespas ipsas, atque etiam culices non obscura phlogosis indicia post ictum relinquere. Quinimo (a) Paræus ex Matthiolo de Aspidis morsu hæc tradit: *Cùm pars icta purpurea, nigra, viridisve evadit, signum est veneni malignitate extincti, & suffocati caloris nativi*. Id autem perbellè (b) Dioscoridis asserto respondet, qui ex Aspidis morsu *sanguinem exiguum quidem, sed atrum destillare* asseverat; quem talem certè prodire non posse arbitrarer, nisi idem intrà propinqua vulneri vascula ob veneni permixtionem jam coactus cutim atro pariter colore inficeret. Coagulari autem ab Aspidis virulentia sanguinem ex eodem Dioscoride in calce sui operis luculenter colligitur. Itaque, si Cleopatra ex Aspidis vulnere decessisset, minimè esset ambigendum, quin tum in ejus sauciato brachio memorata signa, tum in universo corpore *virens color*, ut Nicander cecinit, apparuissent.

(a) *Lib.20.cap.22.*

(b) *Lib.6. cap.38.*

Quod verò attinet ad Dioscoridem; profectò, Amicissime Morgagni, manus darem, si duo de hoc Auctore sinè controversia constarent: primum quidem illum fuisse coævum, & familiarem Cleopatræ: alterum alicubi suis in operibus de Ægyptiæ Reginæ per Aspidis morsum interitu, quemadmodum domesticum decebat, postulabatque facinoris claritas, sermonem habuisse. Sed quanquam nos minimè lateat apud Suidam mentionem fieri cujusdam Dioscoridis, qui Phacas cognominabatur, cumque Cleopatra vixit tempore Antonii: Cornarius tamen, Salmasius, aliique de Pedacii nostri ætate admodum dubitant; quinimo (c) Tournefortius, Anazarbeum hunc omnino diversum extitisse ab illo Alexandrino, qui apud Suidam Phacas cognominatur, obfirmatè asserit. Itaque quàm perperam duo Dioscorides confundantur, vel ipsorum patriæ diversitas apertè demonstrat: alteri enim Anazarbus Ciliciæ Urbs, quæ nunc Diocæsarea, sive Cæsaraugusta nuncupatur; alteri Alexandria in Ægypto contigit: ut hinc verosimilius videri possit, Alexandrinum, non Anazarbeum inter Cleopatræ familiares adscitum fuisse. Quòd autem de hujus Reginæ obitu altum sit apud Pedacium silentium, non est, cur Tibi, Vir Eruditissime, ostendere contendam, cùm ex ipsius operibus satìs elucescat.

[c] *Instit. Rei herb. Isagog.*

Cæterùm auctoritate diligentis naturalium rerum Scriptoris, cujus-

jusmodi fuit Pedacius Dioscorides, haud labefactatur sententia nostra. Tametsi enim exiguas ipse puncturas ab Aspide infligi tradat, exinde tamen non sequitur, nullam venenati vulneris notam in læsa parte relinqui, cùm ex eodem Doscoride supra deduxerimus, signa virulenti hujus morsus apparere.

Quos deinde sequiores tum Græcos, tum Arabes congeris Scriptores, Doctissime Morgagni, nihil momenti ad Dioscoridis testimonium addere posse putamus, utpote qui omnia vel ex eodem Pedacio, vel ex Galeno excerpserint.

[a] *Lib.V.cap.XIX.* Quid? quod Paulus (*a*) Ægineta, quanquam natione Græcus à cæteris tamen auctoribus de membro per aspidem in Cleopatra vulnerato ita dissentit, ut non brachio, sed *sinistræ mammæ feriendæ illam admovisse* scribat.

[b] *Cap.8.* Si verò Galeni, vel cujusſvis alterius Auctoris libri de (*b*) Theriaca ad Pisonem testimonium rursus afferres, Cleopatram scilicet aspidis veneno interiisse, urgeasque in uno duntaxat, & Medici, & Græci Scriptoris pondus perpendendum; sedulò, precor animadvertas, Auctorem hunc nequaquam cum Plutarcho, ac Dione esse comparandum, quippe qui nec historicus (non enim omnes de ratione mortis ejus opiniones recenset) neque, ut Plutarchus, temporibus illis proximus fuit: immo verò Galenum planè rideo, qui (ut Terrentii utar phrasi) *ait se scire, cùm is solus nesciat omnia*. Nam primùm commemorat Reginam jussisse Ptyadem (hoc est inspuentem, non mordentem aspidem) *ficubus, atque uvis contectam inferri*; qua ex re non ictu, sed venefico halitu mortuam colligendum esset. Deinde scribit periculum se priùs cum Ancillis fecisse, cumque eas celeriter interiisse vidit, *illam sibi admovisse*: non igitur altera ex Ancillis post Dominæ interitum vivens adhuc (ut alii tradunt) inventa fuit. Denique sententiam longè diversam à cæteris Scriptoribus de inflicti vulneris ratione proponit; Cleopatram scilicet *magnum primo, ac profundum vulnus brachio suo dentibus intulisse, deinde venenum, quod ex aspide paratum, ac pyxidi inclusum babebat infudisse*. Proclive est itaque intelligere opinionem tuam Galeni auctoritate fulciri non posse, qui ipse non in diversas solùm, sed in contrarias sententias vacillat, & labitur.

Quod autem nullum Prisci Auctoris testimonium adhibuerim ad conjecturam adstruendam de veneno potiùs hausto, quàm infuso, id supervacaneum reputavi; cùm exempla ex historiis in superiori epistola innuerim, eorum nempe, qui vel ad hostium immanitatem, aut ludibrium, propriamque ignominiam, vel ad quodvis aliud infortunium antevertendum præsentissima secum venena gestabant: quam in rem

(c) *N.H. lib.33. cap.1.* appositè (*c*) Plinius *sub annulorum gemmis venena claudunt, annulosque mortis gratia babent*. Hoc porrò de Cleopatra credibilius, quàm de cæteris videtur, utpote quæ cum Antonio convenerat, superstitem alterum, statim ac de alterius morte constitisset, sibi necem illaturum. Igitur oportuit, ea mortis instrumenta apud se parata semper ha-

habere, quæ ubique locorum, etiamsi in hostium manus devenisset, posset adhibere: nullum autem commodius Regiæ Mulieri occurrere potuit, quàm novacula, vel acus comatoria, ornamenta nimirum muliebria, quæ, cùm crinibus implicarentur, communis usus specie omnem Romanorum diligentiam fallerent: proditum est enim captæ Cleopatræ gladium quidem fuisse ereptum, & vestes à Proculeio excussas, *nè quid veneni occultarent*; capillos tamen neminem exploravisse.

Præterea cùm ipse in hoc potissimùm argumento contenderim, aspidis morsum à verisimilitudine prorsus abludere, aliamque proinde rationem arcessendæ mortis à Cleopatra susceptam fuisse; nullis aliis testibus opus habueram, quàm iis Scriptoribus, qui in hujus veneni narratione mirum in modum inter se dissentiunt, quos inter, ut ostendimus, Galenus quoque succurrit, qui refert Ægyptiam Reginam venenum in pyxide paratum retinuisse. Præsentissimum porrò, ac quovis nocentius est illud, quod ex viperinorum dentium vaginis extrahitur, & narcotico permixtum vulneri, vel ulceri admovetur. Vides igitur, mi Morgagni, minùs facilem, expeditamque viam ad Cleopatræ interitum fuisse aspidis ictum, utpote magno apparatu in captiva, custodibusque septa indigentem; planiorem secus aptioremque id ipsum occultatum in aciculæ, vel novaculæ manubrio venenum, quo aut epoto, ut putamus, aut vulneri instillato, ut alii arbitrantur, mortem minimo negotio sibi consciscceret.

Sed nè in reprehensionem incidam, quâ olim Albutius Rhetor notatus fuit, quòd scilicet in omni causa dicere cuperet non quidquid debebat dici, sed quidquid poterat; supersedeo plura congerere, quæ de hoc argumento afferri possent, quæque Tibi Eruditissimo Viro, non ignota, ac propterea molesta potiùs, quàm grata acciderent. Humano siquidem generi de venenis tacuisse, quàm disseruisse præstaret. Quocunque igitur mortis genere Cleopatra obierit, nos, dulcissime Morgagni, vivamus atque inter studiorum nostrorum fructus numeremus, quòd ex ejus Fatis hanc qualemcunque æstivi temporis graviorum curarum remissionem ceperimus.

Illud etiam (quod inter maximos fructus meritò referri debet) ab immaturo, violento, ac planè miserando hujus Reginæ interitu saluberrimum, ac sapientissimum hauriamus documentum, quod feliciter in suis Italicis carminibus expressit Vir omni literarum, ac doctrinarum genere excultus Bernardinus Baldus Urbinas in MSS., quæ in privata Sanctissimi Patris CLEMENTIS XI. Bibliotheca asservantur. Nam deducto à Cleopatræ statua argumento cecinit.

Tu che di Cleopatra il marmo vedi,
E dal marmo il pensier porti all' istoria,
Dì: Ben veggio in costei, ch'umana gloria
Veloci in ver l' occaso ha penne, e piedi.

Denique rogo Te, ut omnem rescribendi hac de re molestiam deponas: nolo enim valetudini tuæ incommodare, quam magno cum animi mei dolore laborasse ex Tuis literis intellexi. Vale.

Romæ IV. Idus Julias M.DCC.XVII.

SYLLABUS

CONTENTORUM IN APPENDICE.

Præfatio. Pag. 3
Epistola Reverendissimi Patris de Rubeis ad Illustrissimum Lancisium super inventione typorum. 3
Tab. I. *Quartum Dioscoridis Alcyonium*. 7
Tab. II. *Corallium album squallidiusculum*. 8
Tab. III. *Madreporæ genus*. 9
Tab. IV. *Isidis Plocamos secundus*. 10
Tab. V. *Isidis Plocamos tertius*. 11
Tab. VI. *Lapis Phrygius*. 12
Tab. VII. *Pumex*. 13
Tab. VIII. *Avis Japonica*. 14
Tab. IX. *Ctenites*. 15
Tab. X. *Porphyroides*. 16
Tab. XI. *Myites*. 17
Tab. XII. *Lepidotes*. 19
Tab. XIII. *Ossa Lapidea*. 20
Tab. XIV. *Lapis Sarnius*. 22
Tab. XV. *Lapis Auricularis*. 23
Tab. XVI. *Laocoon*. 24
Tab. XVII. *Apollo*. 25
Tab. XVIII. *Antinous*. 26
Tab. XIX. *Statua Trunca*. 27
Epistolæ adjectæ ad Metallothecam.
I. *Epistola Apologetica de generatione metallorum Illustrissimi Lancisii*. 29
II. *Responsio Clarissimi Patris D. Herculis Corazzi*. 35
III. *Epistola Clarissimi Ernesti Cypriani à protosynedrii Consiliis Serenissimi Principis Saxo-Gothani, de nonnullis lapidibus idiomorphis, ac præcipuè de Cornu Ammonis*. 36
Index Iconum ab eodem missarum pag. ead.
IV. *Responsio Illustrissimi Lancisii ad superiorem Epistolam*. 38
Icones duæ cochleas Cornu Ammonis forma exprimentes, quæ describuntur Num. XVII. & XVIII. 39
V. *Epistola Clarissimi Joannis Baptistæ Morgagnii ad Illustrissimum Lancisium de genere necis Cleopatræ*. 40
VI. *Responsio Illustrissimi Lancisii super eodem argumento*. 43
VII. *Epistola altera Clarissimi Morgagni super eodem argumento*. 47
VIII. *Postrema Epistola Illustrissimi Lancisii ad eundem Præstantissimum Virum D. Morgagnium*. 49